

บทที่ 2

บททวนวรรณกรรม และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา เรื่อง บทบาทของพนักงานอัยการ สำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาศึกษาเฉพาะกรณีในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้ศึกษาได้ทบทวน แนวคิด ทฤษฎี และผลงานที่วิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน
2. พัฒนาการเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมอาญาทั้งในและต่างประเทศ
3. แนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดของพนักงานอัยการสำนักงานคดีเยาวชนและครอบครัว
4. พนักงานอัยการกับการปฏิบัติหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม
5. โครงสร้างอำนาจหน้าที่พนักงานอัยการสำนักงานคดีเยาวชนและครอบครัว
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. กรอบแนวคิดในการศึกษา

แนวคิดและพัฒนาการเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนใน กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของพนักงานอัยการ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาว่ามีสำนักคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

สำนักอาชญาวิทยาเก็งดั้งเดิม (Neo-Classical School of Criminology)

สุดสงวน สุธีสร (2547, น. 46-47) กล่าวถึงสำนักอาชญาวิทยาเก็งดั้งเดิมว่า ยังคงยึดหลักเจตจำนงอิสระอยู่ เชื่อว่ามนุษย์มีเหตุผล และต้องรับผิดชอบในการกระทำของตน การลงโทษสามารถควบคุมได้ ข้อแตกต่างจากสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม มีดังนี้

สำนักอาชญาวิทยาที่ดั้งเดิมคำนึงถึงความแตกต่างของบุคคลที่กระทำผิด สถานการณ์ ในขณะที่กระทำผิด ประวัติผู้กระทำผิด ตลอดจนระดับความผิดในทางอาญา ปัจจัยดังกล่าวทำให้เกิดผลกระทบต่อการศึกษาพิจารณาพิพากษาคดี และนำไปสู่ปัญหาของความไม่เป็นธรรมในการลงโทษ การกำหนดใช้หลักเจตจำนงอิสระอย่างเคร่งครัดโดยไม่จำกัดขอบเขตทำให้เกิดความไม่เหมาะสม ในกรณีที่ผู้กระทำผิดเป็นเด็ก คนชรา คนวิกลจริต คนปัญญาอ่อน นอกจากนี้ความขัดแย้งในหลัก อาชญาวิทยาที่ดั้งเดิมปรากฏขึ้นจากความพยายามที่จะสร้างกฎหมายอาญาให้เป็นสากล และให้ใช้ได้ ในทางปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ในความเป็นจริง กฎหมายมุ่งประเด็นความเคร่งครัดจนไม่เปิด โอกาสให้ตีความ พร้อมทั้งมองข้ามปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อพฤติกรรมมนุษย์ เป็นการมองปัญหา อาชญากรรมในลักษณะที่ง่ายเกินไปด้วยเหตุนี้แนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาที่ดั้งเดิม จึง พยายามปรับหลักการให้สอดคล้องกับสภาวะความเป็นจริง ดังนี้

1. สำนักอาชญาวิทยาที่ดั้งเดิม เสนอให้นำพฤติการณ์แห่งคดีมาร่วมพิจารณาใน การลงโทษผู้กระทำผิด ผลปรากฏว่า ศาลได้ให้ความสนใจและนำสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมซึ่งผู้กระทำผิดเผชิญอยู่มาพิจารณาด้วย

2. ศาลได้นำประวัติ และภูมิหลังของผู้กระทำผิดมาประกอบการพิจารณาศาลยอมรับ ฟังคำให้การของผู้ชำนาญการในบางสาขา เช่น จิตเวช แพทย์ นักนิติเวช เพื่ออธิบายถึงพฤติกรรม ของผู้กระทำผิด

3. ศาลเริ่มให้ความสนใจในกรณีพิเศษต่าง ๆ และนำกรณีพิเศษมาประกอบการ พิจารณาในการตัดสินโทษด้วยกรณีพิเศษ เช่น ผู้กระทำผิดเป็นผู้เยาว์ คนชรา คนวิกลจริต รวมถึง กรณีที่น่าจะมีผลต่อการกระทำหรือมีผลต่อความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เช่น อารมณ์ชั่ววูบ และเจตนา ของผู้กระทำผิดมาประกอบการพิจารณา

นอกจากนี้ สำนักอาชญาวิทยาที่ดั้งเดิมได้แบ่งบุคคลออกเป็น 3 ประเภท เพื่อจะ ประกอบการพิจารณาคดี

กลุ่มคนปกติ มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ คนกลุ่มนี้ต้องรับผิดชอบพฤติกรรมของตนเอง อย่างเต็มที่ที่ไม่สามารถกล่าวอ้างถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่ทำให้กระทำผิดได้ เพราะคนกลุ่มนี้สามารถใช้ เจตจำนงอิสระได้

กลุ่มเด็ก เยาวชน คนชรา จะมีความรับผิดชอบทางอาญาน้อยกว่ากลุ่มแรก เพราะ กลุ่มนี้มีข้อจำกัดในการเลือกตัดสินใจตามเจตจำนงอิสระ สืบเนื่องจากความเยาว์วัย ด้อยประสบการณ์ หรือความเลื่อมของจิตใจ

กลุ่มคนวิกลจริต และปัญญาอ่อน ไม่สามารถใช้เจตจำนงอิสระได้ ในการพิสูจน์หาบทราบว่าวิกลจริต หรือปัญญาอ่อน ศาลอนุญาตให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น จิตแพทย์ หรือนักจิตวิทยามาแถลงต่อศาลถึงภาระบกพร่องของคนกลุ่มนี้

สำนักคิดกลุ่มอาชญาวิทยาแนวสันติวิธี (Peacemaking Criminology)

สุดสงวน สุธีสร (2547, น. 57-58) กล่าวถึงกลุ่มอาชญาวิทยาแนวสันติวิธี (Peacemaking Criminology) ว่าวัตถุประสงค์หลักของอาชญาวิทยาคือการส่งเสริมความสงบสุข สังคมที่ยุติธรรม ดังนั้นคิดสันติวิธีพยายามนำเรื่องหลักของศาสนาและหลักปรัชญามาประยุกต์ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดมีมุมมองว่าการที่รัฐใช้วิธีการลงโทษและควบคุมอาชญากรรมกลับเป็นการกระตุ้นและสนับสนุนให้มีการทำผิดมากขึ้น ลาร์รี ทิฟต์ และ เดนนิส ซัลลิเวน (Larry Tifft and Dennis Sullivan) ได้เขียนหนังสือเรื่อง The Mask of Love สรุปได้ว่า การลงโทษที่รุนแรงของรัฐเปรียบได้เช่นเดียวกับพฤติกรรมอาชญากรรมที่ผู้กระทำผิดได้ทำไป หรือแปลว่า การถูกควบคุมโดยรัฐมีลักษณะคล้ายกับการที่ผู้กระทำผิดได้ละเมิดผู้อื่นมันจึงไม่แตกต่าง ไม่มีการแก้ไขปรับปรุง แต่รัฐต้องการมีอำนาจในการจัดการกับคนที่ทำผิดโดยลำพัง กลุ่มสันติวิธีเสนอวิธีการไม่ใช้ความรุนแรง (non-violent methods) รู้จักกันในนามของ “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” (Restorative justice) แนวคิดเชิงสมานฉันท์ ปฏิเสธยุทธวิธีการลงโทษ เห็นว่าการลงโทษที่เป็นทางการไม่สามารถป้องกันและควบคุมอาชญากรรมได้ ควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขและปรับปรุงพฤติกรรมของผู้กระทำผิดแทน รัฐควรจะออกห่างมากที่สุด การที่รัฐเข้ามาเกี่ยวข้องทำให้ผู้กระทำผิดถูกตีตราและไม่สามารถกลับตัวเป็นคนดีของสังคมได้ แม้ว่าตัวเองต้องการแก้ไขเพียงใด แต่เพราะถูกสังคมตีตรา แต่ถ้าชุมชนเข้ามาดูแลผู้กระทำผิดแทน สังคมจะยกโทษและยอมรับการแก้ไขตัวเอง และยอมรับเขากลับคืนสู่สังคมผู้กระทำผิดสามารถกลับมาเป็นคนดีของสังคมได้ในที่สุด

พัฒนาการเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน

ในกระบวนการยุติธรรม

ประธาน วัฒนาวณิชย์ (2530, น. 15-21) กล่าวถึงกฎหมายเกี่ยวกับความผิดของเด็กว่ามีหลักฐานย้อนหลังประมาณไม่น้อยกว่าสองพันห้าร้อยปีก่อนคริสตศักราช นักประวัติศาสตร์ต่างมีความเห็นว่าประมวลกฎหมายฮัมมูราบี (Hamurabi) มีประวัติย้อนหลังถึง 2270 ปีก่อนคริสต์ศักราช นับได้ว่าเป็นกฎหมายฉบับแรกของโลกที่บัญญัติขึ้นในรูปแบบของประมวลกฎหมาย โดยได้บันทึก

หลักกฎหมายของบาบิโลนไว้ (Babylon) กฎหมายนี้ได้บัญญัติในเรื่องเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็ก เช่น การรับทรัพย์สินจากเด็กโดยปราศจากความยินยอมของบิดามารดาของเด็ก เป็นความผิด อุกฉกรรจ์ ส่วนกฎหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัวให้ถือว่าสามีหรือบิดาเป็นผู้นำของ ครอบครัว แม้กฎหมายนี้จะบัญญัติในเรื่องการคุ้มครองเด็กไว้พอสมควร แต่บทบัญญัติที่เกี่ยวกับ ความผิดของเด็ก เช่น ลักทรัพย์ ทำร้าย ร่างกาย เป็นต้น มิได้กำหนดไว้จึงไม่ทราบแน่ชัดว่า เด็กจะ ถูกลงโทษโดยครอบครัวหรือโดยบทกฎหมายของผู้ใหญ่

ประมวลกฎหมายบาบิโลนและสุเมเรียน เป็นตัวอย่างของกฎหมายได้พัฒนามาก่อน กฎหมายโรมันและแอ่งไกลแซกซอน นอกจากนี้ก็เป็นประมวลกฎหมายของโมเสส ซึ่งได้บัญญัติ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัวอย่างเดียวกัน เช่น การทุบตี และการดูด่าว่ากล่าวบิดา มารดา เป็นความผิดอย่างแรง ในทางปฏิบัติไม่มีผู้ใดทราบว่าได้มีการลงโทษอย่างจริงจังหรือกฎหมาย ทัลมุด (Talmude) ซึ่งเป็นกฎหมายของยิวก็ได้บัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็ก เช่น บิดามารดาจะต้อง ร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่ของบ้านเมือง ในกรณีเด็กกระทำความผิด และเด็กจะถูกตักเตือน หรือเขียน โดยผู้พิพากษาท้องถิ่น ต่อมากฎหมายบัญญัติให้รับฟังพยานหลักฐานประกอบด้วย ในสมัยต่อมา กฎหมายของผู้สอนศาสนายิว เรียกว่า (Rabbinic Law) ได้จัดหมวดหมู่กฎหมายอย่างเป็นระบบ ขึ้นในส่วนที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบของเด็ก ได้จำแนกเด็กออกเป็นประเภท

- (1) เด็กทารกอายุไม่เกิน 6 ปี
- (2) เด็กอายุ 7 ปี ถึง 12 ปี
- (3) เด็กวัยรุ่น อายุ 13 ปี ถึง 20 ปี

การกำหนดโทษของเด็กได้เพิ่มขึ้นตามอายุและความรับผิดชอบของกระทำความผิด

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายไบแซนไทน์ของจัสติเนียน (Byzantine co of Justinian) ได้ พยายามวางกำหนดบทลงโทษผู้กระทำความผิดให้สอดคล้องกับความผิดที่กระทำลงไป จึงเกิดแนว ความคิดและพัฒนาการทางด้านตรงแห่งความยุติธรรมขึ้น ประมวลกฎหมายดราโค (Draco) ของ กรีกโบราณนับได้ว่าเป็นกฎหมายที่มีบทลงโทษรุนแรงมาก เพราะอนุญาตให้ประชาชน ดำเนินการ ฟ้องร้องต่อผู้กระทำความผิดได้ในนามของผู้เสียหาย

กฎหมายในยุคแรก ๆ นี้ ไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติความผิดและโทษของเด็กและเยาวชน มากนัก และเป็นที่เข้าใจกันว่า การควบคุมเด็กและเยาวชนอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของบิดา มารดาและครอบครัว

กฎหมายโรมัน

กฎหมายโรมันนับได้ว่ามีอิทธิพลต่อกฎหมายของอังกฤษ และอเมริกันในการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของเด็กในศตวรรษที่ 5 (ก่อนคริสต์ศักราช 500 ปี) กฎหมายสิบสองโต๊ะของโรมันได้บัญญัติโทษที่กระทำความผิดไว้สถานเบา สำหรับเด็กทารกซึ่งพูดไม่ได้ กฎหมายได้ให้ความคุ้มครองอย่างเด็ดขาด ในศตวรรษที่ 12 กฎหมายจัสติเนียนได้บัญญัติให้เด็กที่มีอายุไม่เกิน 7 ปี ไม่ต้องรับผิดชอบ โดยสันนิษฐานว่าเด็กอายุในเกณฑ์นี้ยังขาดความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ดังนั้นจึงไม่สามารถกระทำความผิดได้ การคุ้มครองเด็กอย่างสมบูรณ์นี้เป็นที่มาของกฎหมาย คอมมอนลอว์ของอังกฤษ และยังคงเป็นหลักการที่สำคัญของกฎหมายอังกฤษและอเมริกา

ส่วนเด็กที่มีอายุเกินกว่า 7 ปี ก็ยังอยู่ในข่ายที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเมตตาปราณี จนกระทั่งถึงวัยหนุ่ม ในช่วงอายุระหว่างความเป็นเด็กและวัยหนุ่ม ความรับผิดชอบในทางอาญาจะวินิจฉัยโดยอาศัยมูลฐาน ดังนี้

- (1) อายุและการเติบโตทางร่างกาย
- (2) ลักษณะความผิด
- (3) สภาวะทางด้านจิตใจของผู้กระทำความผิด

ความรับผิดชอบอย่างจำกัดสำหรับเด็กที่มีอายุสูงขึ้น ก็เป็นที่มาของกฎหมายอังกฤษอเมริกาในเวลาต่อมา

นอกจากนี้ในสมัยโรมันยังมีสถานสำหรับควบคุมเด็กเร่ร่อน พบเป็นครั้งแรกด้วยเรียกว่า Hospice of San Michele ก่อตั้งในปี ค.ศ. 1704 โดยพระสันตปาปา คลีเมนต์ ที่ 11 (Pope Clement XI) เพื่อให้การอบรมสั่งสอนแก่เด็กที่ดื้อรั้น เกียจคร้าน สถานที่ควบคุมนี้สร้างในวัดและบริหารงานโดยพระ โดยรับเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ซึ่งถูกศาลพิพากษาลงโทษในคดีอาญารวมทั้งเด็กที่ดื้อรั้น ยากแก่การศึกษาอบรม หรือที่บิดามารดาปกครองไม่ได้ ผู้กระทำความผิดจะต้องร่วมกันทำงานโดยถูกล่ามและอยู่ภายใต้การควบคุมอย่างเข้มงวด ไว้ในห้องโถงใหญ่ ทุกคนต้องอยู่ในอาการเงียบสงบ ในเวลากลางคืนจะถูกควบคุมไว้ในห้องของตนเพื่อพักผ่อน และฝึกจิตใจเด็กที่ ดื้อรั้นจะแยกกักขังไว้ต่างหากจากเด็กที่กระทำความผิด

เข้าใจกันว่าสถานที่กักขัง (Hospice) เป็นที่มาของการควบคุมเด็กกระทำความผิดในสหรัฐอเมริกา ซึ่งแบ่งออกเป็นสถานที่ทำงานและห้องควบคุม และแยกเด็กที่กระทำความผิดออกจากเด็กธรรมดา

กฎหมายคอมมอนลอว์

จากพยานหลักฐานที่รวบรวมได้แสดงว่า กฎหมายอังกฤษในยุคแรกรากฐานมาจากการกำหนดความรับผิดชอบร่วมกันของกลุ่ม (Group Responsibility) กฎหมายของกษัตริย์อิน (King Ine) ใช้บังคับในระหว่าง ค.ศ. 688 ถึง 725 บัญญัติว่าผู้ใดลักทรัพย์โดยภรรยาและบุตรไม่เห็นด้วยจะต้องชดใช้เงิน 60 ชิลลิง เป็นการลงโทษ ถ้ารู้เห็นเป็นใจด้วย ให้นำตัวเป็นทาสทุกคน

กฎหมายอังกฤษในระหว่างปี ค.ศ. 924-939 บัญญัติเกี่ยวกับการลงโทษประหารชีวิต โดยมีขอบเขตจำกัดสำหรับเด็กๆ ห้ามมิให้ประหารชีวิตเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี เว้นแต่ในกรณีที่ขัดขึ้นหรือหลบหนี และการประหารชีวิตในความผิดฐานลักทรัพย์ซึ่งมีมูลค่าน้อยกว่า 12 เพนนี จะกระทบมิได้ ยกเว้นผู้หนีหลบหนีหรือขัดขึ้นการจับกุม

ต่อมาเมื่อพวกนอร์แมน (Norman) ปกครองอังกฤษเป็นเด็กเป็นข้อแก้ตัวให้บุคคลพ้นจากความรับผิดทางอาญา แต่ศาลอาจพิจารณาโทษให้ได้ สำหรับเด็กที่มีอายุไม่เกิน 7 ปี ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้พิพากษา

การใช้ดุลยพินิจของศาลในสมัยแรก ๆ เกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาของเด็กมีเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

- (1) ความเจริญเติบโต
- (2) ลักษณะความผิด
- (3) รู้ถึงความแตกต่างระหว่างความถูก-ผิด หรือไม่
- (4) กระทำโดยเจตนาหรือไม่

ในปี ค.ศ. 1800 กฎหมายอังกฤษได้บัญญัติว่า บุคคลที่มีอายุ 14 ปีเป็นผู้ใหญ่และกำหนดว่าเด็กอายุต่ำกว่า 7 ปี ไม่สามารถกระทำความผิดในคดีอุกฉกรรจ์ได้ เพราะเมื่อพิจารณาลักษณะทางธรรมชาติแล้ว เด็กอายุขนาดนั้นไม่อาจกระทำความผิดได้

ส่วนเด็กอายุต่ำกว่า 14 ปี อาจกระทำความผิดได้ แต่จะต้องพิสูจน์เจตนาในการกระทำความผิดโดยปราศจากข้อสงสัยจึงจะลงโทษประหารชีวิต

เมื่อมีการปฏิวัติอุตสาหกรรม การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับเด็กเร่ร่อนพบจนได้หย่อนคลายลง เนื่องจากในสมัยนั้นมีความต้องการแรงงานมาก และการใช้แรงงานเด็กเสียค่าใช้จ่ายน้อย เด็กจึงถูกเอารัดเอาเปรียบจากการใช้แรงงานของอุตสาหกรรมต่าง ๆ ในปี ค.ศ. 1828 สถานกักกันเด็กและเยาวชน ผู้กระทำความผิดได้ก่อตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกในนิวยอร์กสหรัฐอเมริกา โดยใช้ระยะเวลาวางแผนงานถึง 5 ปี สถานที่กักขังนี้ แต่เด็กออกจากผู้ใหญ่โดยเด็ดขาด แต่การลงโทษนั้น

ยังไม่แตกต่างกันมาก เช่น ยังมีการใช้เครื่องพันธนาการต่าง ๆ แก่เด็กที่มีความผิด ขบวนการปฏิบัติสถานที่กักขังเด็กให้มีสภาพดีขึ้นเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว

กฎหมายไทย

การศึกษาประวัติศาสตร์กฎหมายไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมาค้นพบหลักฐานจากหลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงซึ่งได้บัญญัติความสัมพันธ์ในครอบครัว เช่น เมื่อบิดามารดามีชีวิตอยู่ บุตรมีหน้าที่ปฏิบัติต่อบิดามารดา “เมื่อชั่วพ่อกู กูบ่าเรอแก่พ่อกู กูบ่าเรอแก่แม่กู กูได้ตัวเนื้อตัวปลา กูเอาแก่พ่อกู” และเมื่อบิดา และพี่ถึงแก่ความตายแล้ว จึงได้ขึ้นครองเมื่อปรากฏข้อความในศิลาจารึกว่า “พ่อกูตาย ดังพี่กู กูพรวบ่าเรอแก่พี่กู ดังบ่าเรอแก่พ่อกู พี่กูตาย จึงได้เมืองแก่กูทั้งกลม” ในส่วนที่เกี่ยวกับการสืบมรดก ศิลาจารึกได้กล่าวถึงพลเมือง ลูกเจ้า ลูกขุนผู้ใด เมื่อเสียชีวิตแล้วเรือนของบรรพบุรุษ และทรัพย์สินต่าง ๆ เช่น เสื้อผ้า ช้างม้า งามช้าง ป่ามาก ป่าพลู ให้ตกเป็นมรดกแก่ลูกของเขาทั้งหมด จารึกไว้ว่า “เย่าเรือน เชื้อเสื้อค้ำมัน ช้างขลุกลมเยี่ยข้าวไพร่ฟ้า ข้าไท ป่าหมาก ป่าพลู พ่อเชื้อมัน ไว้แก่ลูกมันสิ้น” ข้อความที่จารึกเกี่ยวกับความผิดของเด็กไม่ปรากฏในศิลาจารึก แต่มีข้อความเกี่ยวกับการพิจารณาคดี เมื่อมีถ้อยความกันให้พิจารณา ลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใด และผู้มีความเดือดร้อนในเรื่องใด ๆ มาเขย่ากระดิ่งที่ประตูเมือง

กฎหมายเก่าอีกฉบับหนึ่งซึ่งรวบรวมไว้ในกฎหมายตราสามดวงเรียกคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ คัมภีร์นี้ประมวลขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2347 ในสมัยรัชกาลที่ 1 ได้บัญญัติในเรื่องครอบครัว อาทิลักษณะวิวาทแบ่งปันมรดกไม่เป็นธรรม และการพานูตรผู้อื่นไป

บทบัญญัติซึ่งเกี่ยวกับเด็กได้กล่าวไว้ในกฎหมายลักษณะวิวาท มาตรา 10 เด็กด้อยดีกันให้พ่อแม่ห้ามปราม ฯลฯ และเด็ก 7 เข้า เท่า 70 คน หลงไหล ไปด่าตีท่าน ๆ ห้ามมิให้ปรับไหมมีโทษ แต่ให้นายบ้านนายเองช่วยกล่าวให้สมัคครสมาผู้เจ็บนั้นโดยควร

“กฎหมายลักษณะวิวาทกล่าวถึงเด็กอายุ 7 เข้า” เป็นภาษาเก่าที่เขียนไว้ในศิลาจารึกในสมัยสุโขทัย “เข้า แปลว่า ปี” กฎหมายห้ามมิลงโทษแต่ให้เจ้าหน้าที่ทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

กฎหมายลักษณะอาญา ร่องศาสตราจารย์ 127 ก็ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนไว้ในมาตรา 56 ความว่า “ถ้าเด็กอายุยังไม่เกิน 7 ขวบ กระทำความผิด ท่านว่ามันยังมีรู้ผิดและชอบ อย่าให้ลงอาญาแก่มันเลย” ส่วนการกระทำผิดของบุคคลที่มีอายุเกินกว่า 7 ปี กฎหมายลักษณะอาญาที่ได้วางบัญญัติของกฎหมายคล้ายคลึงกับประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งใช้อยู่ในปัจจุบัน

ประวัติการจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน

ในปี 1899 กฎหมายของรัฐอิลลินอยส์ ได้จัดตั้งศาลคดีเด็กขึ้นเป็นแห่งแรกในสหรัฐอเมริกา ณ เมืองคูก์ เคาน์ตี (Cook County) เพื่อพิจารณาคดีเด็กกระทำความผิด และเด็กที่ถูกทอดทิ้งแยกเป็นศาลพิเศษและเป็นอิสระอย่างแท้จริง

ในสมัยแรกปรัชญาของศาลต้องการช่วยเด็กให้รอดพ้นจากความยากลำบาก ดังที่ผู้พิพากษาจูเลียน แม็ค (Julian Mack) ผู้บุกเบิกของขบวนการจัดตั้งศาลเด็กในสหรัฐฯ กล่าวว่า

“ปัญหาการวินิจฉัยของผู้พิพากษามีได้อยู่ที่เด็กชายหรือหญิงได้กระทำความผิดอย่างไร อย่างหนึ่งหรือไม่ แต่อะไรทำให้เขาเป็นเช่นนั้น ทำไมเขาคงกลับกลายเป็นอย่างนั้น และจะทำการใด ไรจึงจะเป็นการดีที่สุดสำหรับเขาละดีที่สุดสำหรับรัฐ เพื่อช่วยมิให้เขาตกต่ำลงไปอีก”

ผลสำเร็จของขบวนการทางด้านมนุษยชนเพื่อช่วยเหลือเด็กทำให้มีการจัดตั้งระบบความยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนแยกออกจากผู้ใหญ่ และวิธีปฏิบัติแตกต่างจากศาลผู้ใหญ่ แต่มีข้อสงสัยเกิดว่าระบบความยุติธรรมสำหรับเด็กในสหรัฐอเมริกามีลักษณะแตกต่างกันในแต่ละรัฐ และแต่ละเขตอำนาจศาล ทั้งชื่อของศาล การจัดองค์กร และเขตอำนาจศาลในการพิจารณาคดี

แม้ว่าศาลคดีเด็กในสหรัฐจะเปิดดำเนินการมาเป็นเวลานานเกือบศตวรรษ กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กก็ยังมีปัญหา และถูกวิพากษ์วิจารณ์ทางด้านกฎหมายเกี่ยวกับเด็กและศาลคดีเด็กอยู่เสมอ เช่น คุณภาพของผู้พิพากษาในศาลบางแห่งไม่ดีพอ พนักงานคุมประพฤติมีไม่เพียงพอ ขาดทั้งปริมาณและคุณภาพ แต่สิ่งสำคัญซึ่งมีผู้วิพากษ์วิจารณ์มากที่สุด ได้แก่ ปรัชญาซึ่งเบี่ยงหลังการจัดตั้งศาลคดีเด็ก ก็คือ การแก้ไขและฟื้นฟูจิตใจ แต่ในทางปฏิบัติศาลยังคงใช้มาตรการลงโทษ

คดีตัวอย่างในสหรัฐฯ ซึ่งก่อให้เกิดการตื่นตัวต่อปัญหาการคุ้มครองสิทธิของเด็ก ได้แก่ คดี In re Gault, 387 U.S 1 (1967) ซึ่งศาลสูงสุดของสหรัฐฯ ได้วางมาตรการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

- (1) การแจ้งข้อหา
- (2) สิทธิที่จะมีที่ปรึกษากฎหมาย
- (3) สิทธิที่จะเผชิญหน้าผู้กล่าวหา และซักค้านพยาน
- (4) สิทธิที่จะไม่ถูกบังคับให้ ให้การเป็นปฎิบัติต่อตนเอง

แม้ว่าสิทธิต่าง ๆ ดังกล่าวจะไม่เท่าเทียมกับกระบวนการทางออกของผู้ใหญ่ แต่ก็ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านการพิจารณาคดีอย่างมาก (ประธาน วัฒนวานิชย์, 2530 น. 25-26)

ความเป็นมาก่อนมีศาลคดีเด็กและเยาวชนในประเทศไทย

ประเทศไทยแต่เดิมมา ได้มีวิธีการพิเศษที่นำมาใช้แก่เด็กที่กระทำผิด โดยให้ได้รับการสงเคราะห์เยียวยาและแก้ไขแทนที่จะให้จำคุก ทั้งมีการให้การศึกษาอบรมและฝึกฝนอาชีพเพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตที่ดีงามต่อไป แทนที่จะส่งตัวเด็กไปคุมขังในเรือนจำ ซึ่งเดิมการลงโทษทำให้เด็กได้รับความอับอายและชินชากับสภาพการบีบคั้นทารุณทางจิตใจ เพราะได้เห็นและได้รับการถ่ายทอดอุปนิสัยและความรู้ รวมทั้งบทเรียนที่เลวร้ายจากอาชญากรนักโทษ ทั้งยังก่อให้เกิดปมด้อยแก่เด็กไปด้วยตลอดชีวิต ทางราชการจึงส่งเด็กเหล่านี้ไปยังโรงเรียนฝึกอาชีพ ตาม พ.ร.บ. ประถมศึกษา พ.ศ. 2478 หรือสถานฝึกและอบรม ตาม พ.ร.บ. จัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พ.ศ. 2479 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้ก่อนมีศาลคดีเด็กและเยาวชน ตาม พ.ร.บ. ประถมศึกษา พ.ศ. 2478 ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ส่งเด็กที่มีอายุในเขตบังคับ (อายุไม่เกิน 15 ปี) ที่ไม่ได้ไปเรียนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ไปไว้ยังโรงเรียนฝึกอาชีพได้ ซึ่งต่อมากมธราชทัณฑ์ได้จัดตั้งโรงเรียนฝึกอาชีพขึ้นตาม พ.ร.บ. จัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พ.ศ. 2479 เพื่อทำการฝึกอบรมเด็กจำพวกนี้และเด็กอื่นตาม พ.ร.บ. จัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวกฯ นั้น ด้วย

สำหรับ พ.ร.บ. ราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และ พ.ร.บ. จัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พ.ศ. 2479 ได้บัญญัติวิธีการปฏิบัติต่อนักโทษ และต่อเด็กที่ต้องคำพิพากษาให้หนักไปในทางฝึกอบรม ไม่ใช่ในทางทำโทษเช่นแต่ก่อน ซึ่งกรมราชทัณฑ์ได้จัดตั้งโรงเรียนฝึกอาชีพสำหรับเด็กกระทำผิดที่มีอายุยังไม่ครบ 18 ปี โดยแยกควบคุมผู้ต้องโทษครั้งแรกที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี ไว้เป็นพิเศษแล้วได้ปรับปรุงทำให้ควบคุมผู้ต้องโทษครั้งแรกดังกล่าวขึ้นเป็นทัณฑสถานวัยหนุ่ม ต่อมากมธราชทัณฑ์ได้โอนกิจการโรงเรียนฝึกอาชีพไปให้กรมประชาสงเคราะห์ดำเนินการ ณ เยาวชนสถาน บ้านห้วยโป่งจังหวัดระยอง ตาม พ.ร.บ. จัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2501 ส่วนทัณฑสถานวัยหนุ่มยังคงอยู่กับกรมราชทัณฑ์

หลังจากนั้น ได้มี พ.ร.บ. ควบคุมเด็กและนักเรียน พ.ศ. 2481 ให้กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงมหาดไทยเป็นเจ้าหน้าที่จัดการกับเด็กนักเรียน หรือเด็กอนาถาที่ประพฤติตนไม่สมควรแก่วัย และให้ศาลมีอำนาจสั่งถอนอำนาจปกครองบิดามารดาหรือผู้ปกครองเด็กที่ใช้อำนาจปกครองโดยมิชอบเสียบางส่วนหรือทั้งหมดได้ แล้วตั้งกรมเจ้าหน้าที่เป็นผู้ปกครองแทน (ยังไม่ปรากฏว่าได้เคยมีการร้องขอเช่นนี้) พ.ร.บ. นี้ได้ใช้เฉพาะกรุงเทพมหานครเท่านั้น โดยกระทรวงศึกษาธิการได้จัดให้มีสารวัตรนักเรียนออกทำการตรวจควบคุมดูแลความประพฤติของนักเรียนในกรุงเทพมหานครที่เร่ร่อน หรือประพฤติไม่เหมาะสมนอกโรงเรียน เพื่อว่ากล่าวตักเตือนและแจ้งเหตุ

ไปยังโรงเรียนต่าง ๆ ส่วนกรมประชาสงเคราะห์ได้จัดทำสถานสงเคราะห์เป็นที่ให้การเลี้ยงดูและอบรมเด็กขึ้น เช่น สถานสงเคราะห์เด็กอ่อน โรงเรียนชาติสงเคราะห์ โรงเรียนประชาสงเคราะห์ที่ปากเกร็ด วิทยาลัยพินุลประชาสรรค์ เยาวชนสถานทุ่งมหาเมฆ และเยาวชนสถานบ้านบางละมุงที่จังหวัดชลบุรี (ปัจจุบันมีประกาศคณะปฏิวัติยกเลิก พ.ร.บ. นี้และบัญญัติใหม่ คือ ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 132 เรื่อง การส่งเสริมและคุ้มครองความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 26 เมษายน 2515 เป็นต้นมา)

เมื่อได้พิจารณาบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่ายังมีข้อบกพร่องและอุปสรรคอยู่หลายอย่าง เพราะเป็นกฎหมายที่บัญญัติไว้สำหรับการปฏิบัติต่อเด็กหลังจากศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว ส่วนวิธีการปฏิบัติต่อเด็กในระหว่างที่ถูกจับกุมและอยู่ในระหว่างพิจารณาคดีที่ศาลไม่มีกฎหมายบัญญัติวิธีการไว้ เด็กจึงได้รับการปฏิบัติอย่างเดียวกับผู้ใหญ่ที่กระทำความผิด ซึ่งเป็นการไม่เหมาะสมและมีผลเสียแก่เด็กได้

อนึ่ง ในสมัยที่ยังใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ซึ่งเพิงมาตุกกยกเลิกและใช้ประมวลกฎหมายอาญาแทนตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2500 นั้น การปฏิบัติต่อเด็กที่กระทำผิดกฎหมาย ศาลก็ได้แต่พิจารณาถึงความรู้สึกผิดชอบของเด็ก ประกอบกับลักษณะของความผิดที่เด็กได้กระทำความแล้วกำหนดโทษไปตามความเหมาะสมกับความผิดและความรู้สึกผิดชอบของเด็กเท่านั้น หลักการที่จะค้นหาสาเหตุที่เด็กกระทำผิดแล้วพยายามแก้ไขเหตุนั้นยิ่งกว่าที่จะมุ่งลงโทษ ยังไม่อาจปฏิบัติได้ในศาลธรรมดาหรือศาลผู้ใหญ่เพราะขาดหน่วยงานพิเศษสำหรับประสานงานกับศาลในการที่จะสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กเพื่อทราบสาเหตุที่กระทำผิด ตลอดจนดำเนินการฝึกและ อบรม ให้เด็กกลับตนเป็นคนดีได้

โดยที่เด็กและเยาวชนมีร่างกายและจิตใจไม่เหมือนผู้ใหญ่ กล่าวคือ ยังหย่อนต่อสติปัญญา ความรู้สึกผิดชอบ เนื่องจากได้รับการศึกษาอบรมมาไม่เท่ากับผู้ใหญ่ทั้งยังไม่มีความรู้สึก ผิดชอบเหมือนผู้ใหญ่ ซึ่งอาจเป็นเหตุให้เด็กถูกชักจูงให้กระทำความผิดได้ง่าย ยิ่งกว่านั้นเด็กบางคนเกิดมามีโรคทางพันธุกรรม ร่างกายพิการหรือจิตใจไม่สมประกอบ ทำให้ขาดสติขาดการควบคุมตนเอง นอกจากนั้นแล้วเด็กเป็นจำนวนไม่น้อยที่เกิดมาไม่เคยได้รับการเอาใจใส่ ทุนอดมจากบิดามารดา หรือผู้ปกครองเนื่องจากบิดามารดาตายจน บางครอบครัวบิดามารดาแตกแยกหรือเลิกร่างกัน ขาดความสัมพันธ์ในครอบครัว หรือบิดามารดาตายกลายเป็นลูกกำพร้าหรือลูกไม่มีพ่อ หรือแม่ตายพ่อมีภรรยาใหม่ พ่อตายแม่มีสามีใหม่ ต้องประสบเคราะห์กรรมประสบแต่สิ่งที่ไม่ควรหมองไม่ได้รับความรัก ความอบอุ่นหรือความสุขกายสบายใจเหมือนเด็กในครอบครัวอื่น มีแต่ความอดอยากหิวกระหายตลอดเวลา บ้านแตกสาแหรกขาด ได้รับความกระทบกระเทือนทางร่างกายและจิตใจตลอดมา บางคนต้องเร่ร่อนเผชิญโลกโดยลำพังตั้งแต่อายุน้อยเพื่อ

ต่อสู้เอาชีวิตรอด ด้วยเหตุต่าง ๆ ดังกล่าวมา เมื่อเด็กหรือเยาวชนกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ถ้าทางการมิได้จัดการเยียวยาแก้ไขให้ถูกต้องแล้ว เหตุการณ์ก็จะสายเกินแก้ อาจทำให้เด็กหรือเยาวชนเหล่านี้มีอุปนิสัยและความประพฤติเสื่อมทรามยิ่งขึ้น ถึงกับกลายเป็นอาชญากรที่ชั่วช้าทารุณได้ง่าย ซึ่งย่อมเป็นภัยต่อสุจริตชน และเป็นสิ่งกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนทั้งยังเป็นภัยต่อ สวัสดิภาพและความมั่นคงของประเทศชาติในที่สุดด้วย ยิ่งกว่ามุ่งที่จะลงโทษแบบผู้ใหญ่ ส่วนคดีแพ่งก็มีหลักดำเนินการเพื่อรักษาผลประโยชน์ในสิทธิและทรัพย์สินของผู้เยาว์ให้เป็นไปโดยถูกต้องและเหมาะสมที่สุด

ศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง

สำหรับในประเทศไทย ได้เริ่มมีการสนใจที่จะให้มีศาลเด็กเป็นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2482 สมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมในขณะนั้น คือ พล.ร.ต. ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ ได้ส่งหลวงจักรปาณิศร์สีลวิสุทธิ ไปดูงานศาลในทวีปเอเชีย และ ยุโรป เมื่อกลับมาก็ได้เสนอรายงานต่อกระทรวงยุติธรรม ประธานศาลฎีกาในขณะนั้นได้ทำบันทึกความเห็นต่อรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม เรื่องศาลเด็กในประเทศต่าง ๆ และสถานการณ์ในประเทศไทย ถ้าจะมีการจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนขึ้น แต่เรื่องนี้ก็ต้องระงับไป เนื่องจากเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 จนกระทั่งต่อมาใน พ.ศ. 2493 กระทรวงยุติธรรมจึงได้รื้อฟื้นเรื่องการจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนขึ้นพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม มีนายเลียง ไชยกาล เป็นรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม และต่อมามีนายเขมชาติ บุญยรัตพันธุ์ เป็นรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม ก็ได้มีการจัดส่งผู้พิพากษาไปดูงานศาลคดีเด็กในต่างประเทศอีก แล้วได้เสนอคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาการอบรม สงเคราะห์ และการจัดตั้งศาลเด็กฯ ขึ้นและให้รีบออกกฎหมายประกาศใช้

ในการประชุมคณะกรรมการครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2493 ได้วางแผนการจัดตั้งศาลเด็กฯ ว่า ศาลคดีเด็กฯ นั้น เป็นศาลอาญาเป็นแพ่ง ในชั้นแรกจะเริ่มทำเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับเด็กที่ทำผิดในทางอาญา และในทางแพ่ง เรื่องการใช้อำนาจปกครอง คณะกรรมการชุดนี้ ได้เสนอร่าง พ.ร.บ. จัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 (พ.จ.ด. ม.1) และ พ.ร.บ. วิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 (พ.ว.ด. ม.1) ต่อคณะรัฐมนตรีและสภานิติบัญญัติจนประกาศใช้เป็นกฎหมาย โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ 3 กรกฎาคม 2494 ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา (พ.จ.ด. ม.2 พ.ว.ด. ม.2) ซึ่งให้จัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนกลางขึ้นในจังหวัดพระนคร ภายใน 180 วัน ตั้งแต่วันบังคับใช้พระราชบัญญัติ (พ.จ.ด. ม.6) และให้

มีหน่วยงานสำหรับตรวจวิเคราะห์ ผีก่อกรรมและสงเคราะห์เด็ก เป็นส่วนประกอบของศาลคดีเด็ก ๆ เรียกว่า สถานพินิจและคุ้มครองเด็ก ให้สถานพินิจฯ เป็นเครื่องมือของศาลคดีเด็ก ๆ ในการปฏิบัติ ต่อเด็ก กระทรวงยุติธรรมได้ เปิดดำเนินการศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง และสถานพินิจและ คุ้มครอง เด็กกลางขึ้นในจังหวัดพระนครเป็นแห่งแรก เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2495 ซึ่งเป็นการเริ่มต้น ระบบการแก้ไขเด็กและเยาวชนที่ถูกต้องและเหมาะสมที่สุด โดยได้แยกการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน ที่กระทำความผิดกฎหมายออกจากผู้ใหญ่ที่กระทำความผิดหรืออาชญากร ส่วนเด็กและเยาวชนนั้น ไม่ใช่ อาชญากร สมควรได้รับความช่วยเหลือเพื่อแก้ไขปรับปรุงทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ กฎหมาย สำหรับศาลคดีเด็กฯ จึงได้บัญญัติให้มีการสืบเสาะและพินิจข้อเท็จจริงในด้านบุคลิกภาพ ภาวะแห่ง จิต ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งปวงที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็กและเยาวชน โดยแพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ และ พนักงานคุมประพฤติ พร้อมกันไปกับการสอบสวนข้อเท็จจริงในการกระทำความผิด ซึ่งจะช่วย ให้ ศาลได้ทราบถึงสาเหตุแห่งการกระทำความผิด จะได้ใช้วิธีการแก้ไขที่เหมาะสมสำหรับแต่ละรายไป ทั้งให้ การศึกษาความรู้ในวิชาสามัญ การฝึกวิชาชีพ อบรมด้านศีลธรรมจรรยา เพื่อเด็กและ เยาวชนนั้น จะได้มีโอกาสกลับตนเป็นพลเมืองดี สามารถประกอบอาชีพสุจริตต่อไป และสามารถดำรงชีวิตอยู่ ในสังคมโดยปกติสุขได้

ต่อมาได้มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ. จัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และ พ.ร.บ. วิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 เพราะให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และประกาศใช้บังคับ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2507 เป็นต้นมา คือ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2506 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2506 และ แก้ไขเพิ่มเติมอีกครั้ง โดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 163 (จารุณี ตันตยาคม, 2534, น. 13-14)

บทบาทของพนักงานอัยการสำนักงานคดีเยาวชนและครอบครัวกับ

การคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม

ภารกิจและบทบาทของพนักงานอัยการ

พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ในการอำนวยความยุติธรรม การรักษาสถาบันของ รัฐ และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยจำเป็นต้องกระทำด้วยความรวดเร็ว เท้าเทียมกัน และเป็นธรรม กับทั้งต้องกระทำให้เป็นที่ยอมรับศรัทธาแก่ประชาชน

พนักงานอัยการเป็นทนายแผ่นดิน และเป็นตัวแทนของแผ่นดินในการตรวจสอบและ ค้นหาความจริงในคดีอาญา การควบคุมการดำเนินคดีอาญาของรัฐ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย

ของประชาชนและเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาและจำเลย ให้พนักงานอัยการคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนสิทธิเสรีภาพของบุคคลดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่นด้วย ส่วนบุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายและพยาน พนักงานอัยการพึงให้ความคุ้มครองและการปฏิบัติที่เหมาะสมตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด พ.ศ. 2547 ข้อ 5)

ปรัชญาและเจตนารมณ์ในการดำเนินคดีอาญาที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนของพนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัว

การดำเนินคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนมีส่วนเกี่ยวข้อง ให้พนักงานอัยการคำนึงถึงการคุ้มครองสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ การแสวงหามาตรการต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลแห่งสหประชาชาติ และเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อเด็กและเยาวชน เป็นสิ่งที่พนักงานอัยการพึงกระทำการพิจารณาใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการเพื่อนำเด็กหรือเยาวชนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาหรือเข้าสู่การพิจารณาของศาลต้องเป็นไปอย่างรอบคอบ เหมาะสมเพื่อการบำบัด แก้ไข และฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนแต่ละราย โดยไม่คำนึงถึงการลงโทษและจะนำมาใช้เป็นวิธีการสุดท้ายเมื่อไม่สามารถดำเนินการแก้ไขได้ด้วยวิธีการอื่น นอกจากนี้การพิจารณาใช้ดุลพินิจดังกล่าวต้องสอดคล้องกับข้อเท็จจริงของเด็กหรือเยาวชนแต่ละราย เพื่อเป็นหลักประกันว่าการดำเนินคดีดังกล่าวเหมาะสมกับพฤติกรรมแห่งคดี รวมทั้งต้องคำนึงถึงวิธีการแก้ไขที่เด็กหรือเยาวชนแต่ละรายจะพึงได้รับ (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด พ.ศ. 2547 ข้อ 175)

การใช้ดุลพินิจในการสั่งคดีของพนักงานอัยการ

ในการใช้ดุลพินิจสั่งคดีที่เด็กหรือเยาวชนเป็นผู้ต้องหา นอกจากพนักงานอัยการจะต้องคำนึงถึงปรัชญาและเจตนารมณ์ในการดำเนินคดีตามข้อ 175 แล้ว ให้พิจารณาถึงสาเหตุแห่งการกระทำความผิด พฤติกรรมแห่งคดี ความร้ายแรงแห่งการกระทำความผิด ความเสียหายที่ ผู้เสียหายและสังคมได้รับ สถานภาพทางครอบครัว การให้โอกาสกลับตนเป็นคนดี และผลประโยชน์สูงสุดที่เด็กและเยาวชนจะพึงได้รับประกอบด้วย (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด พ.ศ. 2547 ข้อ 176)

การตรวจรับสำนวนการสอบสวนคดีอาญาของสำนักงานอัยการเยาวชนและครอบครัวที่เด็กหรือเยาวชนเป็นผู้ต้องหา จากพนักงานสอบสวน

1. ตรวจสอบว่าผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กหรือเยาวชนอยู่ในเขตอำนาจศาลใด ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

หลัก

ศาลเยาวชนฯ ในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติมีอำนาจ

ข้อยกเว้น

1. ท้องที่ถิ่นที่อยู่ปกติไม่มีศาลเยาวชนฯ แต่ท้องที่เกิดเหตุมีต้องขึ้นศาลเยาวชนฯ ในท้องที่เกิดเหตุ

2. ท้องถิ่นที่อยู่ประจำจริง ๆ ปกติและที่เกิดเหตุต่างก็มีศาลเยาวชนเพื่อประโยชน์แก่เด็กหรือเยาวชน จะฟ้องศาลท้องที่เกิดเหตุก็ได้

3. ท้องที่ถิ่นที่อยู่และที่เกิดเหตุ ต่างก็ไม่มีศาลเยาวชนต้องฟ้องศาลคดีธรรมดา (ศาลจังหวัดหรือศาลแขวง) (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ม.58)

4. เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดร่วมกับผู้ใหญ่ต้องแยกฟ้องเด็กหรือเยาวชนต่อศาลเยาวชนฯ (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ม.59)

5. ศาลซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด มีตั้งแต่ 2 ศาลขึ้นไป เช่น ความผิดหลายเรื่องเกี่ยวพันกันอยู่ด้วยให้ฟ้องศาลเยาวชนฯ ถ้าเป็นศาล เยาวชนฯ 2 แห่งขึ้นไป ฟ้องศาลเยาวชนฯ ไດก็ได้ โดยคำนึงผลประโยชน์ของเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ม.60)

ความหมายของคำว่า เด็ก หรือ เยาวชน

เด็ก หมายถึง บุคคลอายุเกิน 7 ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่เกิน 14 ปีบริบูรณ์

เยาวชน หมายถึง บุคคลอายุเกิน 14 ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์

การนับอายุเด็กหรือเยาวชน เพื่อพิจารณาคดีอยู่ในอำนาจศาลเยาวชนฯ ให้ถือเอาอายุของเด็กหรือเยาวชนในวันที่การกระทำความผิดได้เกิดขึ้นเป็นเกณฑ์ โดยการนับอายุของบุคคลให้เริ่มนับแต่วันเกิด ในกรณีที่รู้วันเกิดเดือนใด แต่ไม่รู้วันเกิดให้นับวันที่ 1 แห่งเดือนนั้น เป็นวันเกิด แต่ถ้าพ้นวิสัยที่จะหยั่งรู้เดือนและวันเกิดของบุคคลใดให้นับอายุบุคคลนั้น ตั้งแต่วันต้นปีปฏิทิน (วันที่ 1 มกราคม) ซึ่งเป็นปีที่บุคคลนั้นเกิด (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 16)

2. ตรวจสอบเขตอำนาจของพนักงานสอบสวน

เนื่องจากการสอบสวนเป็นเงื่อนไขสำคัญแห่งอำนาจฟ้องคดีอาญาของพนักงานอัยการ ดังนั้น การสอบสวนซึ่งอำนาจการสอบสวนนั้น ป.วิ.อ. มาตรา 18-20 ได้บัญญัติไว้ โดยตรวจสอบว่าสำนวนการสอบสวนนั้นอยู่ในท้องที่ของพนักงานสอบสวน สถานีตำรวจนครบาล ซึ่งอยู่ในพื้นที่ความรับผิดชอบของสำนักงานคดีเยาวชนและครอบครัวที่ได้รับมอบหมายหรือไม่

3. ตรวจสอบว่าการสอบสวนเด็กหรือเยาวชนชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

การสอบสวนในคดีที่ผู้ต้องหาเป็นเด็กหรือเยาวชนให้ถืออายุไม่เกิน 18 ปี ในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา (ไม่ใช่เจ้าพนักงานจับกุมแจ้งข้อหา) ส่วนการที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดขณะอายุไม่เกิน 18 ปี แต่วันที่แจ้งข้อหาเด็กมีอายุเกิน 18 ปี การสอบสวนก็ไม่ต้องดำเนินการตาม มาตรา 133 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การสอบสวนจะต้องดำเนินการตาม มาตรา 133 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งจะต้องมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำนั้นด้วย (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 ทวิ)

“การสอบสวนที่ชอบด้วยกฎหมาย”

การสอบสวนในกรณีที่ต้องมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ พนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 12 ทวิ, 133 ทวิ

ในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาผู้ต้องหาที่มีอายุไม่เกินสิบแปดปี พนักงานสอบสวนต้องถามผู้ต้องหาว่ามีทนาย (ที่ปรึกษากฎหมาย) หรือไม่ ถ้าไม่มีให้รัฐจัดหาทนายให้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 ทวิ การถามปากคำ (คำให้การ) ผู้ต้องหาที่มีอายุไม่เกินสิบแปดปี พนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการโดยแยกกระทำเป็นสัดส่วนในสภาพที่เหมาะสม และมีพนักงานอัยการทนายความ (ที่ปรึกษากฎหมาย) แต่หากเป็นคดีที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่สามปีขึ้นไป หรือในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่ถึงสามปี และถ้าผู้ต้องหาร้องขอ ต้องมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่ผู้ต้องหาร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำด้วยเสมอ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 ตรี, มาตรา 133 ทวิ)

ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สามปีขึ้นไป หรือในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่ถึงสามปี และผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กร้องขอหรือในคดีทำร้ายร่างกายเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี พนักงานสอบสวนต้องดำเนินการ โดยแยกกระทำเป็นสัดส่วนในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และมีพนักงานอัยการ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอร่วมถามปากคำด้วย (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ)

ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่ง ซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่ได้กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำพร้อมกันได้ พนักงานสอบสวน ต้องดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ วรรคท้าย

หากพนักงานอัยการผู้รับผิดชอบสำนวนการสอบสวนตรวจสอบพบว่าการสอบสวน ผู้ต้องหาที่มีอายุไม่เกินสิบแปดปี พนักงานสอบสวนจะต้องจัดให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลอื่นที่ได้กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนด้วย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 ตี ประกอบด้วย มาตรา 133 ทวิ กำหนดว่า หากพนักงานสอบสวนไม่ได้ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย ให้สิ่งไม่รับสำนวนการสอบสวนและส่งคืนพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินการให้ถูกต้องต่อไป (ตามหนังสือ ที่ อส (สผปผ.) 0018/ว 270 ฉบับลงวันที่ 4 กรกฎาคม 2546)

เมื่อตรวจรับสำนวนการสอบสวนมาแล้ว นำสำนวนการสอบสวนลงสารบบดังนี้

ประเภทสำนวนการสอบสวน

1. สำนวน ส.1 หรือ สำนวนที่มีตัวผู้ต้องหา
2. สำนวน ส.2 หรือ สำนวนไม่มีตัวผู้ต้องหา
3. สำนวน ส.2 ก. หรือสำนวนคดีเปรียบเทียบ
4. สำนวน ส.3 หรือ สำนวนไม่ปรากฏตัวผู้ต้องหาหรือสำนวนมุมดำ

การพิจารณาสำนวน ส. 1 ของพนักงานอัยการ

1. สำนวน ส.1 เป็นสำนวนความอาญา ปรากฏผู้ต้องหาที่ส่งตัวมา คือ สำนวนการสอบสวนที่พนักงานสอบสวนเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหา และส่งตัวผู้ต้องหาพร้อมสำนวน คำว่า “ส่งตัวมาพร้อมสำนวน” นั้น หมายความว่า อาจส่งมาทันทีพร้อมสำนวน หรือส่งตัวภายหลังตามคำสั่งของพนักงานอัยการ เช่น การสั่งให้ส่งตัวมาฟ้อง หรือส่งเมื่อมีการจับตัวได้ หรือสำนวนที่ส่งมาโดยตัวผู้ต้องหาอยู่ในอำนาจของพนักงานอัยการในคดีอื่น หรือสำนวนที่ผู้ต้องหาถูกศาลชั่งอยู่ หรือถูกจำคุกในคดีอื่นอยู่ แต่ต้องเป็นกรณีถูกชั่งหรือถูกจำคุกในอำนาจของศาลที่จะรับฟ้องไว้พิจารณาได้เท่านั้นจึงจะลงรับใน ส.1 (คู่มือปฏิบัติงานธุรการเกี่ยวกับคดีอาญา, 2543, น. 13-14)

แต่สำนวนรู้ตัวผู้กระทำความผิด และผู้นั้นถูกควบคุมหรือชั่งอยู่ หรือปล่อยชั่วคราว หรือเชื่อว่าคงได้ตัวมาเมื่อออกหมายเรียกตามมาตรา 142 (ประเภทสำนวน ส.1) หมายถึง สำนวนที่มีตัวผู้ต้องหาอยู่ในอำนาจควบคุม ชั่ง หรือปล่อยตัวชั่วคราวของศาลหรือพนักงานสอบสวน หรือพนักงานสอบสวนสามารถได้ตัวมาเมื่อออกหมายเรียก ดังนั้น เมื่อพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีความเห็นควรสั่งฟ้อง สำนวนดังกล่าวนี้ย่อมต้องมีผู้ต้องหา ปรากฏต่อพนักงานสอบสวนและได้ทำการสอบสวนผู้ต้องหาแล้ว กรณีเช่นนี้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบจะส่งสำนวนได้ก็ต่อเมื่อส่งตัว

ผู้ต้องหาด้วย หรือผู้ต้องหาถูกขังอยู่ในอำนาจศาลที่พนักงานอัยการจะยื่นฟ้องได้ แม้ต่อมาพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบจะไม่สามารถส่งตัวผู้ต้องหาได้โดยผู้ต้องหาหลบหนีประกัน หรือไม่สามารถดำเนินการให้ผู้ต้องหาอยู่ในอำนาจศาลที่พนักงานอัยการจะฟ้องได้ เช่น ถูกคุมขังอยู่ในอำนาจศาลอื่น ก็ไม่ทำให้สำนวนรู้ตัวผู้กระทำความผิดตามมาตรา 142 เปลี่ยนไปเป็นสำนวนรู้ตัวผู้กระทำความผิดตามมาตรา 141 ตามที่เข้าใจกัน

กรณีสำนวนรู้ตัวผู้กระทำความผิด และพนักงานสอบสวนมีความเห็นควรสั่งฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 142 วรรคสามแล้ว พนักงานอัยการจะรับสำนวนได้ต้องเข้าหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. พนักงานสอบสวนต้องส่งตัวผู้ต้องหาพร้อมสำนวน ไม่ว่าผู้ต้องหาซึ่งได้รับการปล่อยชั่วคราวจะถูกสอบสวนเกินกำหนดเวลาสามเดือน หรือหกเดือน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 113 วรรคแรก แล้วก็ตาม

2. หากผู้ต้องหาถูกขังอยู่ ต้องเป็นกรณีที่ผู้ต้องหาถูกขังอยู่ในอำนาจศาลที่พนักงานอัยการรับสำนวนไว้จะยื่นฟ้องได้

3. สำนวนที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ในคดีอื่นที่เรือนจำซึ่งอยู่ในเขตในอำนาจศาลอื่นนั้น มีข้อพิจารณาเป็น 3 กรณี คือ

3.1 ในคดีอื่นในเรือนจำซึ่งอยู่อำนาจศาลอื่นที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกนั้นได้ มีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 47 บัญญัติให้เรือนจำหรือทัณฑสถานเป็นภูมิลำเนาของผู้ที่ถูกจำคุก ทำให้ศาลที่มีเขตอำนาจเหนือเรือนจำที่ถูกจำคุกต้องโทษอยู่มีอำนาจชำระคดีได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 22 (1) ซึ่งทำให้พนักงานอัยการประจำศาลนั้นฟ้องคดีได้ พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบจึงสามารถส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการประจำศาลนั้นเพื่อฟ้องคดีได้ แม้ว่าจะอยู่คนละเขตท้องที่หรือคนละจังหวัดก็ตาม

3.2 ในคดีอื่นในเรือนจำซึ่งอยู่อำนาจศาลอื่นที่คดียังไม่ถึงที่สุด ถ้าพนักงานสอบสวนไม่สามารถดำเนินการให้ผู้ต้องหาอยู่ในอำนาจศาลที่พนักงานอัยการจะฟ้องได้หรือนำผู้ต้องหา มาส่งพร้อมสำนวนได้ พนักงานอัยการก็รับสำนวนไม่ได้ เพราะขัดกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 142 วรรคสาม จนกว่าพนักงานสอบสวนจะดำเนินการให้ผู้ต้องหา มาอยู่ในเขตอำนาจศาลที่พนักงานอัยการจะฟ้องคดีได้หรือนำตัวผู้ต้องหา มาส่งพร้อมสำนวนการสอบสวน

3.3 กรณีผู้ต้องหาหลายคนกระทำความผิดร่วมกันเป็นคดีเกี่ยวพันกัน และผู้ต้องหาบางคน ถูกจำคุกถึงที่สุดตามคำพิพากษาของศาลอื่น กับผู้ต้องหาบางคนถูกคุมขังในคดีอื่นในอำนาจศาลอื่นซึ่งคดียังไม่ถึงที่สุด การรับสำนวนของพนักงานอัยการจะต้องให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ

แยกสำนวนของผู้ต้องหาที่ถูกจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นซึ่งคดียังไม่ถึงที่สุดส่งไปยังพนักงานอัยการที่มีอำนาจดำเนินคดีตามข้อ 3.1 และ 3.2 (คู่มือปฏิบัติงานธุรการในคดีอาญา, 2543, น. 16)

การพิจารณาสำนวน ส.2 ความอาญาปรากฏผู้ต้องหาที่ไม่ได้ส่งตัวมา

1. สำนวนผู้ต้องหาหลบหนียังเรียกหรือจับตัวไม่ได้ ซึ่งพนักงานสอบสวนเห็นควรส่งฟ้องพนักงานอัยการพิจารณาสั่งเหมือนคดีอาญาธรรมดา

2. สำนวนส่งไม่ฟ้อง

(1) ถ้าอัยการส่งไม่ฟ้องตามความเห็นของพนักงานสอบสวนต้องเสนอผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติกรณีในเขตกรุงเทพมหานครและเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดกรณีในเขตต่างจังหวัดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 145

(2) ถ้าอัยการเห็นควรส่งฟ้อง

(2.1) กรณียังไม่จับผู้ต้องหา ไม่ต้องขออนุญาตและแจ้งผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติจัดการให้ได้ตัวมาภายในอายุความ

(2.2) กรณีจับแล้วพ้นกำหนดระยะเวลาฟ้องหรือขาดผิดฟ้องต้องขออนุญาตฟ้อง

การพิจารณาสำนวน ส.3 (มุดำ) ความอาญาไม่ปรากฏตัวผู้กระทำความผิด

หมายถึง คดีที่พยานหลักฐานปรากฏว่า คนร้ายเป็นเด็กหรือเยาวชน แต่ไม่ทราบแน่ชัดว่าผู้ต้องหานั้นเป็นใคร การพิจารณาสั่งคดีเหมือนคดีอาญาธรรมดา คือ ส่งผลการสอบสวนหรือสอบสวนต่อไป

การพิจารณาสั่งคดี

หลักเกณฑ์การพิจารณาสั่งคดีในคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนเป็นผู้ต้องหา

การพิจารณาสั่งคดีในคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนเป็นผู้ต้องหาต้องตรวจพิจารณาสำนวนให้เสร็จสิ้นกระแสดความด้วยความละเอียดรอบคอบแล้วจึงมีความเห็นและคำสั่ง (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด พ.ศ. 2547 ข้อ 175) และยังต้องมีข้อพิจารณาเพิ่มเติมอีก ดังนี้

(1) จะต้องพิจารณาสั่งคดีให้ทันภายในกำหนดอายุความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 หากเป็นคดีความผิดอันยอมความได้ผู้เสียหายต้องร้องทุกข์ภายในสามเดือน (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96)

(2) จะต้องนำรายงานของสถานพินิจฯ ที่เกี่ยวกับผู้ต้องหามาประกอบการพิจารณาด้วยแต่ไม่ให้รับฟังรายงานเช่นนั้นในทางที่ผลร้ายแก่ผู้ต้องหาประกอบการพิจารณาด้วย (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 180)

(3) จะต้องคำนึงถึงการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนยิ่งกว่าการลงโทษ (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 175)

(4) พิจารณาของกลาง การขอให้ผู้ต้องหาคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินแทน ผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 ประวัติการเคยกระทำความผิด และเคยต้องโทษของผู้ต้องหาว่ามีหรือไม่ ถ้ามีก็ให้มีคำสั่งและขอให้ศาลสั่งด้วย เช่น ขอคืนหรือรับของกลางคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินแทนผู้เสียหาย หรือขอให้ศาลบอกโทษหรือกำหนดโทษที่ศาลรอการลงโทษหรือรอการกำหนดโทษไว้ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 58 หรือขอ้นระยะเวลาฝึกอบรมต่อไปด้วย

ก. กรณีสั่งฟ้อง

เมื่อตรวจพิจารณาสั่งสำนวนโดยละเอียดรอบคอบแล้วพนักงานอัยการต้องทำความเห็นสั่งฟ้อง กรณีต้องเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ต้องใช้ความเห็น “เห็นควรสั่งฟ้อง” ในสำนวนการสอบสวนโดยละเอียด และก่อนมีคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง หากพิจารณาพยานหลักฐานและพยานหลักฐานยังไม่แน่ชัด ก็ต้องสั่ง สอบสวนเพิ่มเติมตามรูปคดีตามโดยจะต้องพิจารณา ดังนี้

(1) กรณีในคดีที่ฐานความผิดเป็นประเภทเดียวกันเช่น ฐานลักทรัพย์ กับชิงทรัพย์ ถ้าพนักงานอัยการสั่งฟ้องในความผิดที่สูงกว่า พนักงานอัยการไม่ต้องสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาฐานลักทรัพย์อีก (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 61)

(2) สำหรับกรณีที่มีผู้ต้องหาหลายคน หลายฐานความผิดอยู่ในเขตอำนาจศาลต่างกัน (คดีเอกภาพ) เช่น คดีศาลธรรมดา (ผู้ใหญ่) กับคดีศาลเยาวชนและครอบครัว พนักงานอัยการจะต้องปฏิบัติดังนี้

2.1 ก่อนพิจารณาสั่งคดี ให้สำนักงานอัยการที่ได้รับสำนวนตรวจสอบไปยังสำนักงานอัยการที่เกี่ยวข้องว่าได้รับสำนวนคดีแล้วหรือไม่ หากสำนักงานอัยการที่เกี่ยวข้องยังไม่ได้รับสำนวน ให้สำนักงานอัยการที่ได้รับสำนวนสั่งคดีไปได้ แล้วแจ้งผลการสั่งคดีให้สำนักงานอัยการที่เกี่ยวข้องทราบโดยด่วน

สำนักงานอัยการที่เกี่ยวข้อง เมื่อได้รับสำนวนคดี หากจะส่งคดีไปในแนวทางเดียวกันกับสำนักงานอัยการที่ส่งคดีไปแล้วก็ให้ส่งคดีไปได้ แต่หากจะส่งคดีขัดแย้งกันให้ทำความเห็นเสนอสำนวนตามลำดับชั้นถึงอธิบดีพิจารณา หากอธิบดีเห็นพ้องกันกับสำนักงานอัยการที่ส่ง

คดีไปแล้วก็ให้ส่งคดีได้ หากเห็นขัดแย้งกัน ให้เสนอสำนวนคดีให้รองอัยการสูงสุดผู้ได้รับมอบหมายจากอัยการสูงสุดเป็นผู้พิจารณาสั่ง

2.2 กรณีที่ตรวจสอบตาม 2.1 แล้ว ปรากฏว่า สำนักงานอัยการที่เกี่ยวข้องต่างได้รับสำนวนคดีแล้ว ก่อนพิจารณาสั่งคดี ให้พนักงานอัยการที่เกี่ยวข้องประสานกันว่าจะส่งคดีไปในแนวทางเดียวกันหรือไม่ หากจะส่งคดีไปในแนวทางเดียวกันก็ให้ส่งคดีไปได้

หากจะส่งคดีขัดแย้งกัน ให้แต่ละสำนักงานอัยการทำความเข้าใจเสนอสำนวนตามลำดับชั้นไปยังอธิบดีของแต่ละสำนักงานอัยการพิจารณา หากอธิบดีเห็นพ้องกันก็ให้ส่งคดีไปได้ แต่ถ้าเห็นขัดแย้งกันให้เสนอรองอัยการสูงสุดผู้ได้รับมอบหมายเป็นผู้พิจารณาสั่ง

2.3 สำหรับในต่างจังหวัด เฉพาะกรณีที่การส่งคดีที่มีผู้ต้องหาหลายคน และหรือมีหลายฐานความผิด ซึ่งอยู่ในท้องที่จังหวัดเดียวกัน แต่เขตอำนาจศาลต่างศาลกัน ให้อัยการจังหวัดที่เกี่ยวข้องทำความเข้าใจเสนอสำนวนดังกล่าวให้อัยการจังหวัดของสำนักงานอัยการจังหวัดที่ตั้งอยู่ ณ ตัวจังหวัด ซึ่งรับผิดชอบการดำเนินคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลจังหวัดซึ่งมิใช่ศาลจังหวัดสาขาหรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นในศาลจังหวัดเป็นผู้พิจารณาสั่ง

แต่ถ้าเป็นกรณีที่คดีประเภทดังกล่าว อยู่ในท้องที่สำนักงานอัยการเขตเดียวกันแต่ต่างจังหวัดกัน ในกรณีเช่นนี้ให้อัยการจังหวัดที่เกี่ยวข้องทำความเข้าใจเสนอสำนวนตามลำดับชั้นให้อธิบดีอัยการเขตนั้น ๆ เป็นผู้พิจารณาสั่ง

ในการพิจารณาสั่งคดีดังกล่าว มีข้อจำกัดเกี่ยวกับกำหนดระยะเวลาในการคัดฟ้องและการฝากขัง ให้พนักงานอัยการประสานงานกับพนักงานสอบสวน ให้รีบส่งสำนวนคดีประเภทนี้ ไปยังพนักงานอัยการผู้มีอำนาจพิจารณาสั่งคดีในแต่ละกรณีโดยเร็ว นอกจากนี้ให้พนักงานอัยการคำนึงถึงหลักการดำเนินคดีเด็กหรือเยาวชนด้วย เนื่องจากใช้หลักและวิธีการแตกต่างจากผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ การส่งคดีที่ผู้ต้องหาเป็นเด็กหรือเยาวชน จึงไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับการส่งคดีในกรณีที่ผู้ต้องหาเป็นผู้ใหญ่ก็ได้ (ตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 92)

(3) กรณีผู้ต้องหาหลายคน หรือในคดีที่มีผู้ต้องหาที่ยังเรียกหรือจับตัวไม่ได้ตามมาตรา 141 วรรคท้าย แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้ทำความเข้าใจควรสั่งฟ้อง... (ระบุชื่อผู้ต้องหา ชื่อหา และบทกฎหมาย) ...แต่ยังไม่ได้ตัวผู้ต้องหา ให้แจ้ง ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วแต่กรณี จัดการให้ได้ตัวภายในอายุความ.....ปี

เมื่อได้ตัวผู้ต้องหาแล้ว ให้พนักงานอัยการสั่งให้มีการแจ้งข้อหาและสอบสวนผู้ต้องหาให้นั้นให้เรียบร้อยเสียก่อน (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 57)

(4) กรณีผู้ต้องหาหลายคน กระทำผิดในคดีเดียวกัน และได้ฟ้องผู้ต้องหาบางคนไว้แล้ว แต่ศาลพิพากษายกฟ้องในเหตุลักษณะคดีและคดีเสร็จเด็ดขาดในความผิดที่ได้ฟ้องแล้วให้พนักงานอัยการ ทบทวนความเห็นหรือคำสั่งสำหรับผู้ต้องหาที่ยังเรียกหรือจับตัวไม่ได้ หรือที่ยังไม่ยื่นฟ้อง แล้วเสนอตามลำดับชั้นถึงอธิบดีเพื่อพิจารณาสั่ง เว้นแต่ความเห็นหรือคำสั่งเดิมนั้นเป็นของอธิบดี ให้เสนออัยการสูงสุดหรือรองอัยการสูงสุดผู้ได้รับมอบหมายเพื่อพิจารณาสั่ง (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 58, 6 วรรคท้าย)

(5) หากพนักงานอัยการพิจารณาคดีแล้วมีความผิดฐานอื่นเพิ่มมากกว่าที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบ พนักงานอัยการจะต้องสั่งให้พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาเพิ่มเติมและในกรณีที่ผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องในคดีร้องขอต่อพนักงานอัยการหรือพนักงานอัยการเห็นว่าการซักถามพยานจะได้ความชัดเจนและรวดเร็วกว่าสอบสวนเพิ่มเติม ก็สามารถสั่งให้พนักงานสอบสวนส่งพยานคนใด มาให้ซักถามก็ได้

(6) กรณีคดีที่ผู้ต้องหาเป็นผู้มีอิทธิพล คดีที่ประชาชนสนใจ หรือคดีความผิดบางประเภทที่รัฐมีนโยบายป้องกันและปราบปรามเป็นพิเศษ ในกรณีที่จะมีคำสั่งไม่ฟ้องทุกข้อหาหรือบางข้อหา ให้ทำความเห็นเสนอจำนวนตามลำดับชั้นถึงอธิบดีเพื่อพิจารณาสั่ง เมื่ออธิบดีมีคำสั่งประการใดให้ปฏิบัติตามนั้น (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 58, 6 วรรคท้าย)

(7) กรณีเมื่อพิจารณาสำนวนการสอบสวนแล้ว เห็นควรจะได้ดำเนินคดีกับบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีหรือบุคคลภายนอกอื่นที่พาดพิงถึง ให้หัวหน้าพนักงานอัยการทำความเห็นเสนอตามลำดับชั้นถึงอธิบดีเพื่อสั่ง แล้วแจ้งให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีกับบุคคลดังกล่าวนั้น หากพนักงานสอบสวนเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตาม ให้ทำความเห็นเสนอตามลำดับชั้นถึงอธิบดีเพื่อแจ้งหน่วยงานต้นสังกัดของพนักงานสอบสวน (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 62)

ข. กรณีสั่งไม่ฟ้อง

กรณีพิจารณาพยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวนโดยละเอียดรอบคอบดังกล่าวแล้ว คดีมีพยานหลักฐานไม่พอฟ้อง หรือการฟ้องคดีใดจะไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชนหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือจะมีผลกระทบต่อความ ปลอดภัย หรือความมั่นคงแห่งชาติ หรือผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ พนักงานอัยการต้องทำความเห็นสั่งไม่ฟ้อง ต้องเสนอความเห็นตามลำดับชั้น ไปยังอัยการสูงสุดเพื่อพิจารณาก่อน (ระเบียบสำนักงาน

อัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2549 ข้อ 78) เมื่อสั่งไม่ฟ้องแล้วต้องปฏิบัติดังนี้

1. เมื่อพนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องแล้วให้พนักงานอัยการสั่งปล่อยหรือขอให้ศาลสั่งปล่อยผู้ต้องหาไปแล้วแต่กรณี หรือแจ้งคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี (กรณีผู้ต้องหาไม่ประกันตัวไป) แจ้งเกี่ยวกับของกลาง (ถ้ามี)

2. หากในการสั่งไม่ฟ้องจะต้องกันผู้ต้องหาไว้เป็นพยาน หรือกรณีควรกลับความเห็นเพิ่มเติมที่ได้สั่งไว้แล้ว พนักงานอัยการต้องออกคำสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหานั้น และเมื่อมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหาดังกล่าวแล้วให้พนักงานอัยการสั่งให้พนักงานสอบสวน ทำการสอบสวนถ้อยคำผู้ที่กันไว้เป็นพยาน เป็นพยานประกอบสำนวนต่อไป (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 79)

3. กรณีที่ผู้อำนวยการสถานพินิจ มีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาตามมาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ให้พนักงานอัยการพิจารณาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวนประกอบกับความเห็น แล้วทำความเห็นเสนอตามลำดับชั้นจนถึงรองอธิบดีเพื่อสั่ง

หากรองอธิบดีเห็นชอบด้วยกับความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจดังกล่าวในวรรคก่อน ให้ออกคำสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 63 แต่ถ้าไม่เห็นชอบด้วย ให้ออกคำสั่งฟ้องหรือสั่งเป็นอย่างอื่นตามที่เห็นสมควร เมื่อรองอธิบดีมีคำสั่งประการใดแล้ว ให้เสนออธิบดีเพื่อทราบ

ในกรณีที่พนักงานอัยการได้รับหนังสือแจ้งความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจดังกล่าวในวรรคหนึ่ง หลังจากที่ได้มีความเห็นควรสั่งฟ้องหรือมีคำสั่งฟ้องเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็น ผู้ต้องหา หรือได้ยื่นฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลแล้ว ให้ทบทวนความเห็นควรสั่งฟ้องหรือคำสั่งฟ้องนั้นอีกครั้ง โดยพิจารณาดำเนินการตามความในวรรคหนึ่งและวรรคสอง แต่ถ้าเป็นกรณีที่ต้องกลับความเห็นหรือกลับคำสั่งฟ้องเดิม หรือเห็นสมควรถอนฟ้องคดี ให้พิจารณาดำเนินการโดยเสนอสำนวนตามลำดับชั้นถึงอธิบดีพิจารณา หากอธิบดีเห็นพ้องกับพนักงานอัยการที่สั่งคดีไปแล้วก็ให้สั่งคดีได้ หากเห็นขัดแย้งกัน ให้เสนอสำนวนคดีให้รองอัยการสูงสุดผู้ได้รับมอบหมายจากอัยการสูงสุดเป็นผู้พิจารณาสั่ง (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 6 วรรคท้าย) หรือ ให้ทำความเห็นในอ.ก. 4 เสนอตามลำดับชั้นถึงอธิบดีเพื่อพิจารณาสั่ง เมื่ออธิบดีพิจารณาแล้วมีคำสั่งให้ถอนฟ้อง ก่อนยื่นคำร้องขอถอนฟ้อง ให้พนักงานอัยการผู้รับผิดชอบดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 145 ให้เสร็จ

สิ้นเสียก่อน และเมื่อถอนฟ้องแล้วให้รายงานสำนักงานอัยการสูงสุดทราบ (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 128) แล้วแต่กรณี (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 181)

4. คดีความผิด ซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยที่ได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร หากพนักงานอัยการจะมีคำสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาทุกข้อหา หรือบางข้อหา ให้เสนอสำนวนพร้อมบันทึกความเห็นไปยังอธิบดีอัยการฝ่ายหรืออธิบดีอัยการเขตเพื่อพิจารณาสั่งคดี (หนังสือ ที่ อส 0036/ว 338 ลงวันที่ 4 ธันวาคม 2545)

การบรรยายฟ้อง

การบรรยายฟ้องในคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดนั้นจะต้องบรรยายถึงการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิด อีกทั้งบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้อ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 แล้ว จะต้องระบุฐานความผิด และบรรยายข้อเท็จจริงให้ครบถ้วนตามองค์ประกอบฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา โดยทำเป็นคำฟ้องใช้ภาษาถ้อยคำกระชับรัดกุมไม่ฟุ่มเฟือย แต่ต้องไม่เคลือบคลุมจนเป็นเหตุให้จำเลยหลงต่อสู้ หรือไม่ทราบว่าจะต่อสู้คดีอย่างไร

นอกจากการบรรยายฟ้องดังกล่าว พนักงานอัยการยังต้องบรรยายฟ้องถึงข้อเท็จจริงในสำนวนการสอบสวนที่เป็นคุณแก่ผู้ต้องหาและเป็นเหตุบรรเทาโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 64, 65, 66, 67, 69, 72 และ 78 โดยบรรยายฟ้องให้ตรงข้อเท็จจริงนั้น ๆ และต้องระบุมาตราดังกล่าวในคำขอท้ายฟ้องด้วย (หนังสือ ที่ อส 0018/ว 66 ลงวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2546)

เพื่อเป็นการสนับสนุนให้การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น พนักงานอัยการต้องพิจารณาข้อเท็จจริงในสำนวนการสอบสวนด้วยว่า กรณีที่ผู้ต้องหาให้ความร่วมมือต่อทางราชการโดยการให้ข้อมูลที่สำคัญ และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษตามนัยมาตรา 100/2 แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ให้พนักงานอัยการบรรยายข้อเท็จจริงที่เป็นคุณต่อผู้ต้องหาดังกล่าวในฟ้องและมีคำขอท้ายฟ้องขอให้ศาลลงโทษจำเลยน้อยกว่าอัตราโทษขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนดด้วย (ตามหนังสือที่ อส 0016/ว 136 ลงวันที่ 8 เมษายน 2546)

การดำเนินคดีเกี่ยวกับการจราจร (การแข่งขันรถประลองความเร็วกันในระบบสาธารณะ) พนักงานอัยการจะต้องขอรับทรัพย์สิน (รถ) ที่ใช้ในการกระทำความผิด หรือมีไว้ในกระทำความผิด และนำมาตรการการขอใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย ประเภทเรียกประกัน

ทัศน์บน การพักหรือเพิกถอนใบอนุญาตขับชี่ยานพาหนะ รวบรวมถึงการขอให้ศาลลงโทษในอัตราโทษขั้นสูงและการขอเพิ่มโทษด้วย (หนังสือที่ อส 0018.1/ว 73 ลงวันที่ 16 กันยายน 2537)

และจะต้องมีรายละเอียดเพิ่มเติมอีกหลายประการ ดังนี้

(1) อายุจำเลย ต้องระบุทั้งอายุในวันฟ้อง และอายุในวันกระทำความผิดด้วย โดยระบุวันเดือนปีเกิดของจำเลยด้วย ถ้าไม่ทราบวันเดือนปีเกิด ให้ระบุว่าตามรายงานแพทย์อายุ... ปี นอกจากนั้นจะต้องระบุอายุเต็มแล้วต่อด้วยคำว่า เศษ เช่น อายุ 17 ปีเศษ หรือกรณีจำเลยถูกจับเมื่ออายุเกินกว่าอายุ 18 ปีเศษ ให้ระบุอายุในฟ้องว่า ขณะกระทำความผิดจำเลยอายุ..ปีเศษ) เป็นต้น

(2) ระบุชื่อ บิดา มารดา ผู้ปกครอง และสถานภาพของบิดา มารดาด้วย ว่ายังอยู่ร่วมกัน หรือหย่ากัน หรือผู้ใดถึงแก่ความตาย

(3) ระบุวันจับกุม วันส่งตัวไปยังสถานพินิจฯ และเลขประจำตัวของจำเลย

(4) ระบุว่าจำเลยถูกควบคุม หรือประกันตัวไปตั้งแต่เมื่อใด ครบประกันเมื่อใด

(5) ในกรณีมีการมัดฟ้องให้ระบุเลขมัดฟ้อง และวันครบกำหนดมัดฟ้องตามที่ศาลอนุญาตจริง ๆ

(6) ในกรณีที่พนักงานสอบสวนอยู่นอกเขตอำนาจศาลเป็นผู้สอบสวนซึ่งไม่ต้องมัดฟ้อง ต้องระบุว่าครบกำหนด 30 วัน 60 วัน หรือ 90 วันเมื่อใดแล้วแต่กรณี

(7) กรณีจำเลยถูกควบคุมในศาลผู้ใหญ่มาก่อน ให้ระบุว่าถูกควบคุมตามคำร้องมัดฟ้อง หรือฝากขังที่เท่าใด ของศาลใด ตั้งแต่เมื่อใดและถูกส่งสถานพินิจฯ เมื่อใด

(8) กรณีจำเลยหลบหนีการควบคุมของสถานพินิจฯ ให้ระบุว่า หลบหนีไปเมื่อใดและถูกจับกุมได้ใหม่ ในคดีเดิมหรือคดีใหม่ ถ้าเป็นคดีใหม่ให้ระบุเลขประจำตัว คดีใหม่ด้วย

(9) กรณีขาดมัดฟ้อง ให้ระบุว่า คดีขาดมัดฟ้องแต่ยังการสูงสุดได้อนุญาตให้ฟ้องคดีแล้วตามหนังสืออนุญาตให้ฟ้องคดีท้ายฟ้อง ได้ส่งตัวจำเลยมาศาลพร้อมฟ้องนี้แล้ว ขอศาลได้โปรดพิจารณาพิพากษาต่อไป

(10) ถ้าเด็กหรือเยาวชนถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานพินิจฯ ให้ระบุว่าขอศาลได้โปรดเบิกตัวจำเลยมาพิจารณาพิพากษาต่อไป

(11) ถ้าเด็กหรือเยาวชนได้รับการประกันตัวไป ให้ระบุว่า ขอศาลได้โปรดเรียกตัวจำเลยมาพิจารณาพิพากษาต่อไปด้วย

(12) ในกรณีที่พนักงานสอบสวนขาดมัดฟ้องโดยไม่ได้แจ้งการจับกุมไปยังสถานพินิจฯ จำเลยจะไม่มีเลขประจำตัว แต่สามารถยื่นฟ้องต่อศาลได้ถ้ายังการสูงสุดอนุญาตให้ฟ้องคดี

(13) ในกรณีที่จำเลยไม่ถูกควบคุมในคดีนี้ แต่ถูกควบคุมในคดีอื่น ต้องระบุเลขประจำตัวในคดีที่ถูกควบคุม พร้อมเลขคำร้องขอมัดฟ้องด้วย เพื่อให้ศาลเบิกตัวจำเลยมาพิจารณาพิพากษาต่อไป

(14) ในกรณีที่จำเลยถูกจำคุก หรือขังอยู่ในเรือนจำ ภายในเขตจังหวัดเดียวกัน ซึ่งศาลสามารถเบิกตัวจำเลยมาได้ ให้ระบุให้ชัดเจนว่าจำเลยถูกจำคุก หรือขังอยู่ในเรือนจำใด ตามคดีอาญาหมายเลขดำหรือแดงที่เท่าใด ของศาลใด

(15) ในกรณีที่ผู้อำนวยการสถานพินิจ สั่งงดการสืบเสาะ ต้องแถลงในฟ้องด้วยว่า คดีนี้ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน..... สั่งงด การสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลย

(16) ในกรณียื่นฟ้องต่อศาลท้องที่ที่เกิดเหตุ ควรระบุไว้เพื่อประโยชน์ของจำเลยด้วย

(17) ที่อยู่ของจำเลยควรระบุตามที่จำเลยมีถิ่นที่อยู่จริง หรือระบุตามที่อยู่ของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ไม่ควรระบุที่อยู่ตามหลักฐานทะเบียนบ้านซึ่งจำเลยไม่ได้มีถิ่นที่อยู่จริง

(18) ให้ระบุว่าหากมีการขอลปล่อยตัวจำเลยชั่วคราวจะคัดค้านหรือไม่

(19) สำเนาคำฟ้องต้องพิมพ์เพิ่มให้ศาลอีก 1 ฉบับต่อจำเลย 1 คน เพื่อส่งให้สถานพินิจ

(20) ในคดีความผิดอันยอมความได้ ให้บรรยายฟ้องว่าผู้เสียหายได้ ร้องทุกข์แล้ว

(21) รายงานชันสูตรพลิกศพ หรือรายงานการตรวจบาดแผลของแพทย์ (ถ้ามี) ให้แนบท้ายฟ้องด้วย เว้นแต่รายงานตรวจบาดแผลของแพทย์นั้น ไม่เป็นประโยชน์ต่อรูปคดี

การขออนุญาตฟ้อง

คดีที่จะขออัยการสูงสุดอนุญาตฟ้อง ได้แก่ คดีที่ยื่นฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลไม่ทันภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ตามมาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาล เยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งคดีขาดมัดฟ้อง ซึ่งอาจเป็นกรณีที่ขาดมัดฟ้องมาตั้งแต่ชั้นพนักงานสอบสวน หรือในชั้นพนักงานอัยการแล้วแต่กรณี จะต้องดำเนินการ ดังนี้

(1) ในกรณีที่ขาดมัดฟ้องในชั้นพนักงานสอบสวนพนักงานอัยการจะต้องปฏิบัติดังนี้

พนักงานอัยการต้องให้พนักงานสอบสวนทำสำนวนการสอบสวน โดยให้พนักงานสอบสวนระบุถึงสาเหตุที่ไม่ได้ขอมัดฟ้องหรือเหตุที่ขาดมัดฟ้องไว้ในสำนวนการสอบสวน และต้องส่งตัวผู้ต้องหาพร้อมสำนวน

การรับสำนวนดังกล่าว ให้ลงสารบบรับความอาญาปรากฏตัวผู้ต้องหาที่ส่งตัวมา (ส.1) และให้ทำบันทึกแจ้งวันนัดผู้ต้องหาจะมาพบพนักงานอัยการ เพื่อฟังคำสั่งคำสั่งของพนักงาน

อัยการ (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 167)

(2) ในกรณีที่ขาดผิดฟ้องในชั้นพนักงานอัยการ พนักงานอัยการจะต้องปฏิบัติดังนี้

ก. ซึ่งเจตนาเหตุที่ทำให้คดีขาดผิดฟ้อง ปกติจะเป็นกรณี “พนักงานอัยการสั่งสอบสวนเพิ่มเติม แต่พนักงานสอบสวนส่งผลการสอบสวนเพิ่มเติมมาให้เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาผิดฟ้องแล้ว” หรือเป็นกรณี “พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องบางข้อหา เสนอไปยังผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ พิจารณาสำนวนการสอบสวน แล้วสำนวนกับมายังพนักงานอัยการเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาผิดฟ้อง”

ข. คดีที่จะขออนุญาตฟ้อง จะต้องมีความผิดผู้ต้องหาเท่านั้น จะมีแต่ความเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหาไม่ได้

ค. ให้พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนร่างฟ้อง เสนอหัวหน้าพนักงานอัยการในคราวเดียวกัน แต่ไม่ต้องติดสำนวนไปกับการขออนุญาตฟ้อง คงแนบไว้กับต้นร่างสำเนาหนังสือขออนุญาตฟ้อง

ง. ในหนังสือขออนุญาตฟ้องให้ระบุวันนัดผู้ต้องหามาพบเพื่อฟังคำสั่งด้วย

จ. เมื่อได้รับอนุญาตให้ฟ้องคดีแล้ว แต่ผู้ต้องหาไม่มาตามกำหนดนัดให้แจ้งพนักงานสอบสวนให้ส่งตัวผู้ต้องหาเพื่อฟ้อง ถ้าส่งไม่ได้ให้ส่งดำเนินรูปพรรณมาเพื่อดำเนินการต่อไป

ข้อสังเกต

(1) ผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวอยู่ที่สถานพินิจฯ หรือเรือนจำในเขตจังหวัดเดียวกันโดยมีข้อมูลที่ชัดเจนพอที่ศาลจะเบิกตัวผู้ต้องหาได้ พนักงานอัยการควรจะต้องรับสำนวนไว้พิจารณา เพราะถือว่าผู้ต้องหาไม่ได้อยู่ และถือว่าพนักงานสอบสวนได้ส่งตัวผู้ต้องหาให้แล้ว

(2) กรณีที่มีผู้ต้องหาหลายคน คนหนึ่งคดีไม่ขาดผิดฟ้อง แต่อีกคนหนึ่งคดีขาดผิดฟ้อง และยังติดตามตัวมาไม่ได้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวน พนักงานอัยการควรรับสำนวนไว้พิจารณาเฉพาะคนที่ยังไม่ขาดผิดฟ้อง ส่วนคนที่ขาดผิดฟ้องควรแนะนำให้พนักงานสอบสวนแยกสำนวนการสอบสวนแล้วนำมาส่งพนักงานอัยการใหม่พร้อมตัวผู้ต้องหา

การดำเนินคดีในชั้นศาล

การดำเนินคดีในชั้นศาลประกอบด้วยบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดี การยื่นฟ้องต่อศาล การสืบพยาน การถอนฟ้อง และการพิจารณาพิพากษา การดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลและการสืบพยานดังนี้

บุคคลที่เกี่ยวข้องในคดี

(1) ผู้พิพากษา มี 2 ประเภท คือ ผู้พิพากษา และผู้พิพากษาศมทบ (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 16)

(2) พนักงานอัยการ ซึ่งอัยการสูงสุดแต่งตั้งให้มีหน้าที่ดำเนินคดีที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด และต้องฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัว (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 66)

(3) จำเลย กรณีถ้าไม่รับการประกันตัวจะถูกควบคุมอยู่ที่สถานพินิจ

(4) ที่ปรึกษาทนายความ จำเลยที่เป็นเด็กหรือเยาวชนจะมีทนายความแก้คดีแทนไม่ได้ แต่ให้มีที่ปรึกษาทนายความเพื่อปฏิบัติหน้าที่ทำนองเดียวกันกับทนายความได้ (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 83)

โดยบุคคลที่จะเป็นที่ปรึกษาทนายความได้ต้องมีคุณสมบัติดังนี้

ก. เป็นทนายความ

ข. ได้รับปริญญาทางกฎหมายไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี หรือเทียบเท่า และได้จดทะเบียนเป็นที่ปรึกษาทนายความต่อศาลเยาวชนและครอบครัวแล้ว (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 84, 85)

ถ้าจำเลยไม่มีที่ปรึกษาทนายความให้ศาลแต่งตั้งที่ปรึกษาทนายความให้เว้น แต่จำเลยนั้นไม่ต้องการ และศาลเห็นว่าไม่จำเป็นแก้คดี จะไม่แต่งตั้งที่ปรึกษาทนายความให้ก็ได้ (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 83 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173 วรรคสอง)

ข้อสังเกต กรณีเด็กหรือเยาวชนมีที่ปรึกษาทนายความจะแตกต่างกับผู้ใหญ่มีทนายจำเลยที่เป็นเด็กหรือเยาวชนนั้น ศาลต้องตั้งที่ปรึกษาทนายความให้ทุกกรณีไม่ว่าอัตราโทษจะเป็นอย่างไร เว้นแต่จำเลยจะมีที่ปรึกษาทนายความอยู่แล้ว หรือจำเลยไม่ต้องการที่ปรึกษาทนายความ (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 83 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173 วรรคสอง)

(5) ผู้อำนวยการสถานพินิจ บิดามารดา หรือผู้ปกครองจำเลย

5.1 ศาลมีหน้าที่แจ้งผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนอยู่ในเขตอำนาจ และแจ้งให้บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยทราบถึงวันและเวลาดำเนินการพิจารณาของศาล และศาลจะสั่งให้บุคคลดังกล่าวมานั่งฟังการพิจารณาคดีด้วยก็ได้ (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 69)

ในกรณีที่ศาลได้รับฟ้องคดีที่พนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องแล้วผู้อำนวยการสถานพินิจจะต้องดำเนินการดังนี้

ก. สั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะข้อเท็จจริงตามมาตรา 34 (1) เว้นแต่ในคดีอาญาซึ่งมีอัตราโทษอัตราสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกิน หกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นว่าการสืบเสาะข้อเท็จจริงดังกล่าวไม่ จำเป็นแก่คดี จะสั่งงดการสืบเสาะข้อเท็จจริงนั้นเสียก็ได้ แล้วให้แจ้งไปยังพนักงานสอบสวนที่ เกี่ยวข้อง

ข. ทำรายงานในคดีที่มีการสืบเสาะเพื่อแสดงถึงข้อเท็จจริงตามมาตรา 34 (1) และแสดงความเห็นเกี่ยวกับสาเหตุแห่งการกระทำผิดของเด็กหรือเยาวชนแล้วส่งรายงานและ ความเห็นนั้นไปยังพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี และถ้ามีการฟ้องร้องเด็ก หรือ เยาวชนต่อศาล ให้เสนอรายงานและความเห็นนั้นต่อศาลพร้อมทั้งความเห็นเกี่ยวกับการลงโทษ หรือการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนด้วย

ค. ในกรณีที่ไม่ได้ปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนไปชั่วคราว หรือไม่ได้มอบตัวเด็ก หรือเยาวชนไว้กับบุคคลหรือองค์การตามมาตรา 50 ให้เด็กหรือเยาวชนได้รับการปฏิบัติดังต่อไปนี้

- ทำความสะอาดร่างกายและเปลี่ยนเครื่องแต่งกาย
- ให้แพทย์ตรวจร่างกายและถ้าเห็นสมควรให้จิตแพทย์ตรวจจิตใจด้วย
- ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนเจ็บป่วย ซึ่งควรจะได้ได้รับการรักษา

พยาบาลก่อนดำเนินคดี ให้มีอำนาจสั่งให้ได้รับการรักษาพยาบาลในสถานพินิจหรือสถานพยาบาล อื่นตามที่เห็นสมควร ในกรณีเช่นนี้ให้แจ้งไปยังพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการที่เกี่ยวข้อง (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดี เยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 55)

5.2 ศาลมีอำนาจเรียกบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่จำเลยอาศัยอยู่หรือ บุคคลที่ให้การศึกษาหรือให้การทำงาน หรือมีความเกี่ยวข้องมาเป็นพยานเพื่อสอบถามข้อเท็จจริง เกี่ยวกับจำเลยเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาพิพากษาคดีได้ (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชน และครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 76)

(6) องค์คณะผู้พิพากษา ต้องมีผู้พิพากษาไม่น้อยกว่าสองคนและผู้พิพากษสมทบ อีกสองคน ซึ่งอย่างน้อยคนหนึ่งต้องเป็นสตรี (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและ ครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 24)

การยื่นฟ้อง

การยื่นฟ้อง แยกเป็น 2 กรณี คือ

- (1) กรณีที่ผู้ต้องหาประกันตัวชั้นสถานพินิจฯ ในวันยื่นฟ้องศาลจะมีคำสั่งดังนี้

“จำเลยได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว

ซึ่งไม่ปรากฏตัวต่อศาลในวันนี้

รอส่งประทับฟ้องในวันส่งตัว

ให้โจทก์และสถานพินิจฯ ทราบ”

เมื่อถึงวันครบประกันตัวจำเลยและจำเลยมารายงานตัวต่อสถานพินิจฯ ตามนัด
สถานพินิจฯ จะรายงานให้ศาลทราบพร้อมส่งตัวจำเลยมาศาล ศาลจะมีคำสั่งดังนี้

“ประทับรับฟ้อง

สำเนาให้จำเลย

สอบคำให้การ” (นัดสอบถาม)

ถ้าจำเลยไม่มารายงานตัวต่อสถานพินิจฯ ตามนัด และสถานพินิจฯ ไม่สามารถ
ส่งตัวจำเลยมาศาลได้ (จำเลยหลบหนีประกันตัวชั้นสถานพินิจฯ) ศาลจะมีคำสั่งดังนี้

“ไม่รับประทับฟ้อง

จำหน่ายคดี”

- (2) กรณีที่ผู้ต้องหาควบคุมตัว (ในชั้นสถานพินิจฯ) ในวันยื่นฟ้องศาลจะมีคำสั่งดังนี้

“ประทับฟ้องนัดสอบถาม

หมายควบคุมจำเลย”

หมายเหตุ กรณีครบกำหนดควบคุมครั้งสุดท้าย และสำนวนการสอบสวนอยู่
ระหว่างการพิจารณาชี้ขาดความเห็นแย้งของอัยการสูงสุด จะถือเป็นเหตุอย่างอื่น จำเป็นที่จะต้อง
รีบฟ้องไปก่อนจัดการสูงสุดชี้ขาดไปก่อนจัดการสูงสุดชี้ขาดหรือไม่นั้น ให้เป็นดุลพินิจของพนักงาน
อัยการที่จะพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไป โดยคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ เช่น สิทธิและ
เสรีภาพของผู้ต้องหา การคุ้มครองประโยชน์ของผู้เสียหายและความเสียหายต่อคดี (หนังสือที่
อส (สผปผ.) 0018/ว 94 ลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2546)

นัดสอบถาม

นัดสอบถาม หมายถึง การที่ศาลนัดสอบถามคำให้การจำเลยเมื่อโจทก์แยกเป็น 2 กรณี

คือ

(1) กรณีที่จำเลยประกันตัวชั้นสถานพินิจ

ศาลจะสอบถามคำให้การจำเลยในวันเดียวกันกับครบประกันตัว และสถานพินิจส่งตัวจำเลยมาศาล

(2) กรณีที่จำเลยควบคุมตัว

ศาลมีหมายเบิกตัวจำเลยจากสถานพินิจ มาศาลเพื่อสอบถามคำให้การในวันเวลาที่ศาลกำหนด (ประมาณ 2 วัน นับแต่วันยื่นฟ้อง)

ถ้าสถานพินิจ ส่งตัวจำเลยมาศาลไม่ได้ในวันนัดสอบถาม (จำเลยหลบหนีการควบคุมของสถานพินิจ) ศาลจะสั่งดังนี้

“ให้เพิกถอนคำสั่งที่ให้ประทับรับฟ้อง

ไม่รับประทับฟ้อง

จำหน่ายคดี”

หากจำเลยรับสารภาพในกรณีศาลสอบถามคำให้การจำเลยในวันครบประกันหรือในวันที่ศาลมีหมายเบิกตัวจำเลย

ข้อสังเกต

(1) กรณี ศาลสอบถามคำให้การจำเลยในวันครบประกัน

หากสอบถามแล้วจำเลยให้การรับสารภาพ ศาลพิจารณาแล้ว เห็นว่าการตัดสินจะเป็นประโยชน์แก่เด็กหรือเยาวชนศาลจะพิพากษาคดีไปในวันนั้นเลย โดยใช้ดุลพินิจไม่ต้องสืบเสาะข้อเท็จจริงก็ได้ แต่โดยหลักแล้วศาลจะนัดพิจารณาพิพากษาคดีในวันหลัง หากจำเลยไม่ประกันตัวไป หรือจำเลยปฏิเสธ ศาลจะออกหมายควบคุม จำเลยไว้ในสถานพินิจต้องถือว่าตัวจำเลยอยู่ในอำนาจศาลแล้ว ศาลจะเพิกถอนคำสั่งประทับรับฟ้อง เป็นไม่รับประทับฟ้องไม่ได้ และเมื่อศาลเบิกตัว สถานพินิจ มีหน้าที่จะต้องจัดส่งตัวเด็กหรือเยาวชนมาศาลตามคำสั่งศาล (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 67)

(2) กรณีศาลสอบถามจำเลยในวันที่ศาลมีหมายเบิกตัวจำเลย

หาก ศาลเพิกถอนคำสั่งที่ให้ประทับรับฟ้อง ทั้ง ๆ ที่มีหมายควบคุมจำเลยแล้ว เนื่องจากในวันยื่นฟ้องจำเลยพนักงานอัยการไม่มีตัวจำเลยไปศาลพร้อมฟ้อง เป็นการร่วมมือประสานงานระหว่างศาลกับพนักงานอัยการในทางปฏิบัติว่า มีตัวจำเลย ควบคุมอยู่ที่สถาน พินิจ ศาลจึงประทับฟ้องโจทก์ และออกหมายควบคุมตัวจำเลย แต่เมื่อถึงวันนัดสอบถามสถานพินิจส่งตัวจำเลยมาตามศาลมีหมายเบิกตัวไม่ได้ (เนื่องจากหลบหนีการควบคุม) ศาลจะถือว่าในวันที่ออกหมายควบคุมไม่มีตัวจำเลยอยู่ และจะมีคำสั่งให้เพิกถอนคำสั่งที่ให้ประทับฟ้องโจทก์

(3) กรณีที่ศาลไม่รับประทับฟ้อง เนื่องจากจำเลยหลบหนีประกันหรือหลบหนี

การควบคุม ในทางปฏิบัติพนักงานอัยการจะขออนุญาตฟ้องคดีจากอัยการสูงสุด

นัดพิจารณา

นัดพิจารณา หมายถึง การที่ศาลนัดจำเลย และบิดามารดา ผู้ปกครอง บุคคลที่จำเลย อยู่อาศัย บุคคลที่ให้การศึกษาหรือให้การทำงานหรือมีความเกี่ยวข้องมาเป็นพยานเพื่อสอบถาม ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลย ก่อนมีคำพิพากษา (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 76)

การนัดพิจารณาดังกล่าวจะใช้เฉพาะกรณีสอบถามคำให้การจำเลยแล้วจำเลยให้การ รับสารภาพ และคดีนั้นไม่จำเป็นต้องสืบพยานประกอบคำรับสารภาพ ในกรณีที่จำเลยมีประกันตัว ตามปกติศาลจะพิจารณาในวันเดียวกันนั้น เว้นแต่จะมีเหตุขัดข้อง ศาลอาจเลื่อนคดีไปนัด พิจารณาในวันอื่น

นัดพร้อม

นัดพร้อม หมายถึง การที่ศาลนัดคู่ความมาศาล เพื่อดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น

(1) นัดพร้อมเพื่อกำหนดวันนัดสืบพยานโจทก์ วันนัดสืบพยานจำเลยในกรณีที่จำเลย ให้การปฏิเสธ หรือวันนัดสืบพยานโจทก์ประกอบคำรับสารภาพของจำเลยในกรณีที่จำเลยให้การ รับสารภาพและเป็นคดีที่ต้องสืบพยานโจทก์ประกอบคำรับสารภาพของจำเลย

(2) นัดพร้อมเพื่อพิจารณาผลการที่ศาลสั่งให้ส่งตัวจำเลยไปบำบัด รักษาเป็นต้นใน ทางปฏิบัติคดีที่จะต้องสืบพยาน พนักงานอัยการโจทก์จะต้องยื่นบัญชีระบุพยาน (กรณีพยานเป็น เด็กหรือเยาวชนต้องระบุในบัญชีพยานว่าพยานเป็นเด็ก และในการขอหมายเรียกพยานเด็กให้ระบุ ไว้ในคำร้องด้วย ว่าพยานที่จะนำเข้าสู่สืบเป็นเด็ก ตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วย การคุ้มครองเด็กในคดีอาญา พ.ศ. 2543 ข้อ 26 วรรคสอง ให้ครบถ้วนสมบูรณ์ที่สุดต่อศาล ก่อนวัน นัดพร้อม เพื่อศาลจะสอบถามคู่ความว่าจะสืบพยานอย่างไร ใช้เวลาสืบกี่นัด จึงจำเป็นต้องเตรียม คดีให้พร้อม

ในวันนัดพร้อม (กรณียังไม่ยื่นบัญชีระบุพยาน ถ้าโจทก์หรือจำเลยมีการสืบพยาน ใน คดีที่พยานเป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี จะต้องแจ้งให้ศาลทราบว่าจะมีการสืบพยานเด็กเพื่อศาลจะ ได้ดำเนินการส่งหนังสือเชิญนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา ให้มาศาลในวันนัดสืบพยานเด็ก

การสืบพยาน

การสืบพยาน หมายถึง การสืบพยานโจทก์พยานผู้เชี่ยวชาญ พยานเอกสาร พยานวัตถุ การเดินเผชิญสืบ การส่งประเด็น พยานจำเลยรวมถึงการที่ศาลนัด ใต้สวนคำร้องขอคืนของกลาง และนัดสืบพยานผู้คัดค้านด้วย

การพิจารณาคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลย ไม่ต้องดำเนินการตามกฎหมายว่า ด้วยวิธีพิจารณาความอาญาโดยเคร่งครัดและให้ใช้ถ้อยคำที่จำเลยสามารถเข้าใจได้ง่าย กับต้อง ให้โอกาสจำเลยรวมทั้งบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่จำเลยอาศัยอยู่ หรือบุคคลที่ให้การศึกษา หรือให้ทำงาน หรือมีความเกี่ยวข้องด้วย แถลงข้อเท็จจริง ความรู้สึก และความคิดเห็นตลอด จนระบุและซักถามพยานได้ไม่ว่าในเวลาใด ๆ ในระหว่างที่มีการพิจารณาคดีนั้น (พระราชบัญญัติ จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ พ.ศ. 2534 มาตรา 77)

(1) การสืบพยานโจทก์อาจจะต้องสืบพยานที่มีทั้งผู้ใหญ่ และเด็กหรือเยาวชนรวมอยู่ ด้วย ดังนั้น การสืบพยาน จึงต้องปฏิบัติดังนี้

(ก) การสืบพยานในคดีที่พยานเป็นผู้ใหญ่ การสืบพยานจะเป็นแบบคดีปกติ ธรรมดา พนักงานอัยการจะต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 และมาตรา 172-181 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 112

(ข) การสืบพยานในคดีที่พยานเป็นเด็กอายุยังไม่เกินสิบแปดปี ตามปกติห้องที่ พิจารณาจะต้องไม่ใช่ห้องพิจารณาคดีธรรมดา แต่ถ้าไม่อยู่ในวิสัยที่จะกระทำได้ ก็ให้ใช้ห้อง พิจารณาคดีธรรมดา แต่ต้องไม่ปะปนกับการพิจารณาคดีธรรมดาตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาล เยาวชนและครอบครัวฯ พ.ศ. 2534 มาตรา 72 และพนักงานอัยการจะต้องปฏิบัติตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี และก่อนเบิกความพยานต้องสอบถามตามลัทธิ ศาสนาหรือจารีตประเพณีแห่งชาติของตน หรือกล่าวคำปฏิญาณว่าจะให้การตามสัจจริงเสียก่อน ยกเว้นบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบสี่ปี (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 112 (1) และ ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการคุ้มครองเด็กในคดีอาญา พ.ศ. 2543 ข้อ 26-29) และในการ ที่สืบพยานที่เป็นเด็กและเยาวชน เมื่อพนักงานอัยการพิจารณาจากสถิติปัญหาอาชญากรรม และผลกระทบ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ที่พยานได้รับการกระทำความผิดมาแล้ว เห็นว่า พยานควรเบิกความ ต่อหน้าเฉพาะบุคคลที่เกี่ยวข้องเท่านั้น หรือการปรากฏตัวของจำเลยหรือบุคคลบางคนอาจเป็น อุปสรรคต่อการเบิกความของพยานให้พนักงานอัยการแถลงต่อศาล ขอให้บุคคลซึ่งเห็นว่าไม่ควร อยู่ต่อหน้าพยานออกไปนอกห้องพิจารณา หรือแถลงถึงอุปสรรคดังกล่าว เพื่อให้ศาลพิจารณาสั่ง ตามที่เห็นสมควร

ในการสืบพยาน ให้พนักงานอัยการใช้คำถามที่เข้าใจง่ายสำหรับพยานที่เป็นเด็กและเยาวชน และให้ทดสอบอยู่เสมอว่าพยานเข้าใจคำถามถูกต้องหรือไม่ นอกจากนี้ ให้หลีกเลี่ยงการใช้คำถาม ที่อาจก่อให้เกิดความสับสน เข้าใจยาก หรืออาจทำร้ายจิตใจของพยาน (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 109)

(ค) การสืบพยานเด็กไว้ก่อน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์และเด็ก พ.ศ. 2540 หรือกฎหมายอื่น ให้พนักงานอัยการปฏิบัติตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการคุ้มครองเด็กในคดีอาญา พ.ศ. 2543 ข้อ 18-25 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 237 ทวิ และนำมาตรา 172 ตรี มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(2) การติดตามพยานมาเบิกความนั้นพนักงานอัยการต้องตระหนักถึง ความรับผิดชอบในการติดตามพยานมาเบิกความต่อศาล ไม่ควรจะขัดความรับผิดชอบให้หน่วยงานอื่น วิธีการใด ๆ ที่ถูกต้องชอบธรรมในอันที่จะติดตามพยานมาเบิกความให้ฟังกระทำ เช่น การติดตามผลการส่งหมายเรียกพยานอย่างจริงจัง การกำชับพนักงานสอบสวนหรือผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนให้ติดตามหรือนำพยานมาศาล การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองในท้องถิ่นการติดต่อกับบุคคลอื่นที่รู้ที่อยู่พยาน การติดต่อกับพยานโดยตรงทางไปรษณีย์หรือทางโทรศัพท์ เป็นต้น (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 106)

(3) การให้ความสำคัญแก่พยาน พนักงานอัยการจะต้องให้ความสำคัญและระลึกถึงหน้าที่ของพยาน ที่ต้องมาศาล ต้องให้การ และสาบานหรือปฏิญาณตน ให้พนักงานอัยการเอาใจใส่ดูแล ก่อนเบิกความ หากพนักงานอัยการนำเด็กหรือเยาวชนเข้าเบิกความเป็นพยานต่อศาล ให้พนักงานอัยการเตรียมความพร้อมให้กับพยานเพื่อให้พยานมีความคุ้นเคยกับสภาพห้องพิจารณาคดี และกระบวนการที่เกี่ยวข้อง และให้พยานมีความเข้าใจว่าการดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิดของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมนั้นเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดได้รับการศึกษา ฝึกอบรมช่วยเหลือ และสงเคราะห์ให้กลับไปอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 107)

(4) การปฏิบัติต่อพยาน พนักงานอัยการจะต้องปฏิบัติโดยสุภาพต่อพยาน และต้องระลึกถึงสิทธิของพยาน และต้องระลึกถึงสิทธิของพยานที่จะให้การได้โดยปราศจากการถูก ขัดขวาง สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครอง สิทธิที่จะได้รับค่าพยานและเบี้ยเลี้ยง และพนักงานอัยการต้องอำนวยความสะดวกแก่พยานให้ได้รับสิทธิดังกล่าวอย่างดีที่สุด (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 108)

(5) การสืบพยานผู้ชำนาญการพิเศษ เป็นบุคคลที่จะต้องให้การต่อศาลเกี่ยวกับความเห็นในทางวิชาการ พนักงานอัยการควรซักถามให้พยานได้ให้การถึงความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ของพยานผู้นั้นด้วย

ในการซักถามพยานผู้ชำนาญการพิเศษนั้น ต้องซักถามให้ได้ความว่า มีความชำนาญพิเศษในการใด ๆ เช่น ในทางวิทยาศาสตร์ ศิลป ฝีมือ พาณิชยกรรม การแพทย์หรือกฎหมายต่างประเทศ และความเห็นของเขานั้นมีประโยชน์ในการวินิจฉัยคดีในบางกรณี เช่น การตรวจสอบพิมพ์ลายนิ้วมือ พนักงานอัยการควรซักถาม เพื่อให้พยานมีโอกาสเบิกความให้ความกระจ่างต่อศาลว่า ตามหลักวิชาจะไม่มีการผลิตได้เลย (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 110)

(6) การสืบพยานเอกสาร พนักงานอัยการและพยาน (เด็ก) รับรองเอกสารโดยถามผ่านนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ แต่ พนักงานอัยการจะต้องให้พยานผู้รู้เห็นเอกสาร ได้ตรวจดูเอกสารนั้นเสียก่อน และให้รับรองเอกสารนั้นต่อหน้าศาล (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 111)

(7) การสืบพยานวัตถุ พนักงานอัยการจะต้องปฏิบัติเช่นเดียวกับการสืบพยานเอกสาร ดังกล่าวในข้อ 111 (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 112)

(8) การเดินเผชิญสืบ หากพนักงานอัยการเห็นว่า การขอให้ศาลเผชิญสืบพยานมีความจำเป็น และต้องกระทำเพื่อประโยชน์ในการวินิจฉัยคดี ก็ให้ดำเนินการยื่นคำแถลงขอต่อศาลก่อนเดินเผชิญสืบพยาน ให้พนักงานอัยการประสานงานกับพนักงานสอบสวนและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการเตรียมความพร้อมในการเดินเผชิญสืบพยาน เช่น การเตรียมพยานพาหนะ การจัดเตรียมสถานที่ หรือความสะดวกอื่น ๆ (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 114)

(9) คำให้การขึ้นสอบสวนส่งเป็นพยานต่อศาลและถามพยานว่าข้อเท็จจริงใดเป็นข้อเท็จจริงที่ถูกต้องแล้วทำบันทึกรายงานหัวหน้าพนักงานอัยการโดยเร็วว่าสมควรจะดำเนินคดีกับพยานผู้นั้นหรือไม่ เมื่อหัวหน้าพนักงานอัยการเห็นว่าสมควรจะดำเนินคดีกับพยานให้มีหนังสือแจ้งให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีกับพยานต่อโดยเร็ว พร้อมทั้งแจ้งให้ทราบด้วยว่า พยานให้การขึ้นสอบสวนและขึ้นศาลแตกต่างกันในข้อสาระสำคัญอย่างไร (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 116)

(10) การแถลงศาลในการส่งประเด็นคดีเรื่องใดที่พนักงานอัยการผู้ส่งประเด็น ให้พนักงานอัยการที่ขอให้ส่งประเด็นไปสืบยังศาลอื่น ขอให้ศาลสอบถามจำเลยหรือทนายจำเลยและ

จดไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณาว่า ถ้าในวันนัดสืบพยานประเด็นจำเลยหรือทนายจำเลยไม่มาศาลที่รับประเด็น จะให้ศาลสืบพยานไปได้เลยหรือจะให้ทำอย่างไร นอกจากนี้ ให้แถลงขอให้ศาลจดไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณาด้วยว่า ในกรณีที่ปรากฏต่อศาลที่รับประเด็นว่า พยานได้ย้ายไปมีภูมิลำเนาใหม่ ขอให้ศาลที่รับประเด็นส่งประเด็นไปยังศาลที่พยานมีที่อยู่ใหม่ด้วย ทั้งนี้ ให้ส่งประเด็นไปยังพนักงานอัยการผู้รับประเด็น ก่อนกำหนดนัดพิจารณาของศาลอย่างน้อย 15 วัน (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 117)

(11) การส่งประเด็นต่อคดีเรื่องใดที่พนักงานอัยการผู้ส่งประเด็น ประสงค์จะให้พนักงานอัยการผู้รับประเด็นแถลงต่อศาล ขอให้ส่งประเด็นต่อไปยังศาลที่พยานมีที่อยู่ใหม่ ในกรณีที่ปรากฏต่อศาลที่รับประเด็นว่าพยานได้ย้ายไปมีภูมิลำเนาใหม่แล้วให้พนักงานอัยการผู้ส่งประเด็นระบุไว้ในหนังสือส่งประเด็นให้ชัดว่า ให้พนักงานอัยการผู้รับประเด็นแถลงศาลตามความประสงค์ของพนักงานอัยการผู้ส่งประเด็น (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 118)

(12) การตัดพยานประเด็น พนักงานอัยการผู้รับประเด็นจะตัดพยานประเด็นไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับความเห็นชอบจากพนักงานอัยการผู้เป็นเจ้าของประเด็นเสียก่อน ในกรณีที่พยานประเด็นเป็นประจักษ์พยานและมีหลายปากพนักงานอัยการผู้เป็นเจ้าของประเด็น ต้องแจ้งให้พนักงานอัยการผู้รับประเด็น พิจารณาตัดพยานประเด็นได้ตามที่เห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อรูปคดี (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 119)

(13) การสืบพยานอยู่ต่างประเทศ ถ้าพยานในคดีใด เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างประเทศ และไม่สามารถนำตัวมาเบิกความต่อศาลได้ ให้รีบสอบถามวิธีปฏิบัติจากสำนักงานอัยการสูงสุดเป็นราย ไป เพราะระเบียบปฏิบัติในเรื่องนี้ขึ้นอยู่กับข้อตกลงระหว่างประเทศแต่ละประเทศซึ่งอาจแตกต่างกัน กับให้คำนึงถึงวิธีปฏิบัติตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 ด้วย (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 120)

(14) การแถลงข้อเท็จจริงประกอบ เมื่อเห็นสมควรให้พนักงานอัยการแถลงข้อเท็จจริงในสำนวนการสอบสวนที่ศาลอาจใช้ประกอบดุลพินิจในการกำหนดโทษจำเลยเท่าที่จะสามารถจะทำได้ (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 104)

(15) การแถลงเปิดคดี ในคดีที่มีประเด็นหรือพยานหลักฐานยุ่งยากซับซ้อน เพื่อประโยชน์แก่การพิจารณาของศาลก่อนที่พนักงานอัยการจะนำพยานเข้าสืบ ควรแถลงเปิดคดีทุกเรื่องเพื่อให้ศาลเข้าใจถึงลักษณะของฟ้อง อีกทั้งพยานหลักฐานที่จะนำสืบ เพื่อพิสูจน์ความผิดของ

จำเลย (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 102)

(16) การแถลงปิดคดี ในคดีที่มีประเด็นหรือพยานหลักฐานยุ่งยากซับซ้อน เมื่อสืบพยานจำเลยเสร็จแล้ว หากพนักงานอัยการเชื่อว่าจำเลยกระทำความผิดจริงควรแถลงปิดคดีด้วยวาจาหรือหนังสือทั้งสองอย่าง เพื่อสรุปข้อเท็จจริงตามพยานหลักฐานที่ปรากฏในทางพิจารณาหรือข้อกฎหมายซึ่งตั้งใจอ้างอิงและสภาพแห่งคดี ให้ศาลเห็นว่าคดีมีลักษณะเป็นอย่างไร พยานหลักฐานที่น่าสืบฟังว่าได้มีการกระทำความผิดและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 103)

(17) การสืบพยานประกอบคำรับสารภาพ คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวซึ่งจำเลยให้การรับสารภาพและต้องสืบพยานโจทก์ประกอบคำรับสารภาพของจำเลยนั้น ถ้าศาลเห็นว่าพยานโจทก์ที่เบิกความไปแล้วสามารถรับฟังได้ตามฟ้องแม้จะสืบพยานโจทก์ได้เพียงปากเดียว หรือถ้าศาลเห็นว่าตามพฤติการณ์แห่งคดีไม่จำเป็นต้องสืบพยานโจทก์ประกอบคำรับสารภาพ หรือขอความเห็นชอบการสอบสวนจากพนักงานอัยการประกอบการพิจารณาโดยไม่ต้องดำเนินการสืบพยานโจทก์ เช่นนี้ พนักงานอัยการสามารถใช้ดุลพินิจปฏิบัติตามที่ศาลสั่งได้ หากพนักงานอัยการไม่เห็นด้วยกับคำสั่งศาลดังกล่าวให้พนักงานอัยการแถลงคัดค้านคำสั่งศาลไว้ด้วย (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 187)

การขอให้พิจารณาลับ

การพิจารณาคดีที่ศาลให้กระทำการลับ เพื่อประโยชน์แห่งความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันความลับอันเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ให้พนักงานอัยการแถลงศาลขอให้มีการพิจารณาคดีเป็นการลับทั้งคดีหรือเฉพาะบางตอนของคดีตามที่เห็นสมควร ในคดีที่เด็กหรือเยาวชน เป็นผู้เสียหายหรือเป็นพยานในความผิดเกี่ยวกับเพศ ให้พนักงานอัยการให้ความสำคัญที่แถลงศาลขอให้มีการพิจารณาคดีเป็นการลับ (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 101) และเฉพาะบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีเท่านั้น จึงจะมีสิทธิเข้าฟังการพิจารณาคดีได้ (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 73 (1)-(7)) กำหนดเท่านั้น บุคคลตามมาตรา 73 (1)-(7) ได้แก่

- (1) จำเลย ที่ปรึกษาทนายความของจำเลย และผู้ควบคุมตัวจำเลย
- (2) บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่จำเลยอาศัยอยู่ด้วย

- (3) พนักงานศาล และเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย แล้วแต่ศาลจะเห็นสมควร
- (4) โจทก์และทนายโจทก์
- (5) พยาน ผู้ชำนาญการพิเศษ และล่าม
- (6) พนักงานคุมประพฤติ หรือ พนักงานอื่นของสถานพินิจ
- (7) บุคคลอื่นที่ศาลเห็นสมควรอนุญาต

การพิจารณาคดีลับหลังจำเลย

การพิจารณาคดีลับหลังจำเลย จะพิจารณาคดีลับหลังจำเลยในกรณีที่จำเลยไม่สามารถมาฟังการพิจารณาคดีได้ จะกระทำได้เฉพาะข้อที่ไม่เกี่ยวกับประเด็นที่ว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามฟ้องหรือไม่และต้องกระทำต่อหน้าที่ปรึกษากฎหมายของจำเลยเท่านั้น (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ พ.ศ. 2534 มาตรา 90)

กรณีจำเลยหลบหนีระหว่างพิจารณา

ถ้าจำเลยหลบหนีหลังจากศาลสั่งรับประทับฟ้องแล้ว ศาลจะสั่งจำหน่ายคดีชั่วคราวและออกหมายจับจำเลยเมื่อจับจำเลยได้มา แล้วศาลจะยกคดีขึ้นมาพิจารณาต่อไปในกรณีนี้พนักงานอัยการจะต้องเก็บสำนวนรอไว้ภายในอายุความ

การทำรายงานการคดี

พนักงานอัยการจะต้องทำบันทึกการดำเนินคดีทุกเรื่องในแบบรายงานการคดี (อ.ก.13) เรียงไปตามลำดับเหตุการณ์โดยให้ความเพียงพอที่ทราบว่าการดำเนินคดีนั้นในครั้งใดหรือวันใดพนักงานอัยการคนใดได้จัดการเกี่ยวกับคดีนั้นไปอย่างไร ถ้าเหตุที่ได้จัดการไปนั้นสมควรจะให้ปรากฏถึงเจตนาเพื่อผลใด ๆ ก็ให้บันทึกเป็นเหตุให้ปรากฏไว้ด้วย ทั้งนี้ เพื่อเตือนความจำและเพื่อให้พนักงานอัยการอื่นที่มารับช่วงงานดำเนินงานต่อไปได้ เช่น กรณีเรียกพยานมาเพื่อซักถามหรือในกรณีที่มีการสืบพยานให้บันทึกไว้ด้วยว่าได้สืบพยานกี่ปากและแต่ละปากได้ความว่าอย่างไรโดยย่อ หากมีการอ้างเอกสาร ให้ระบุว่าจะเอกสารใดพร้อมทั้งเลขหมายเอกสารตามที่ศาลได้หมายไว้ (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 121)

การถอนฟ้อง

เมื่อพนักงานอัยการได้สั่งฟ้องและไต่สวนฟ้องคดีอาญาใดแล้ว ต่อมาพนักงานอัยการพิจารณาเห็นสมควรถอนฟ้องคดีนั้น ให้ทำความเห็นใน อ.ก. 4 เสนอตามลำดับชั้นถึงอธิบดีเพื่อพิจารณาสั่ง เมื่ออธิบดีพิจารณาแล้วมีคำสั่งให้ถอนฟ้อง ก่อนยื่นคำร้องขอถอนฟ้อง ให้พนักงานอัยการผู้รับผิดชอบดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 145 ให้เสร็จสิ้นเสียก่อนและเมื่อถอนฟ้องแล้วให้รายงานสำนักงานอัยการสูงสุดทราบ (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วย

การดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 128) ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าการฟ้องคดีใด

จะไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชนหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือจะมีผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงแห่งชาติหรือผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ ให้ทำความเห็นเสนอจำนวนตามลำดับชั้น ไปยังอัยการสูงสุดเพื่อพิจารณาก่อน (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2549 ข้อ 78)

การพิพากษาคดี

เมื่อศาลทำการพิจารณาคดีเสร็จแล้ว

(1) ถ้าศาลยังไม่ได้รับรายงานสืบเสาะข้อเท็จจริง เกี่ยวกับตัวจำเลยจากสถานพินิจ ศาลจะพิพากษาลงโทษหรือจะใช้วิธีการสำหรับเด็กหรือเยาวชนไม่ได้ (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ พ.ศ. 2534 มาตรา 94)

(2) ในกรณีที่ไม่มี การสืบเสาะข้อเท็จจริง ศาลสั่งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ สืบเสาะข้อเท็จจริงไปเสนอต่อศาลได้ (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ พ.ศ. 2534 มาตรา 79)

(3) ในการพิจารณาและพิพากษาคดีให้ศาลคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กหรือเยาวชน ซึ่งควรจะได้รับ การฝึกอบรมสั่งสอนและสงเคราะห์ ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดียิ่งกว่า การที่จะลงโทษ (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ พ.ศ. 2534 มาตรา 82)

(4) เมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งแล้ว ต่อมาความปรากฏแก่ศาลเอง จากรายงานของผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ผู้ปกครองโรงเรียนหรือสถานกักกันและอบรม หรือสถานฝึกและอบ

รมของสถานพินิจ ฯ คำร้องของบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ หรือสถานศึกษา หรือสถานฝึกและอบรมหรือสถานแนะนำทางจิต ว่าข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวกับตัวจำเลย เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ศาลมีอำนาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาได้ (พระราชบัญญัติจัดตั้ง ศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 99)

(5) ในกรณีที่ศาลพิพากษาว่า เด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นจำเลยไม่มีความผิด และปล่อย เด็กหรือเยาวชนไป ศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไข เพื่อคุ้มครองประพฤติดังกล่าวของเด็กหรือเยาวชนได้ (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ พ.ศ. 2534 มาตรา 100)

(6) ศาลมีอำนาจใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแทนการลงโทษอาญาหรือวิธีการ เพื่อความปลอดภัย ดังนี้

6.1 เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นกักและอบรมในสถานกักและอบรมของสถานพินิจ ตามเวลาที่ศาลกำหนด ไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนอายุ 24 ปีบริบูรณ์

6.2 เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นส่งตัวไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมในสถานพินิจฯ สถานศึกษา สถานฝึกและอบรม หรือสถานแนะนำทางจิต ตามเวลาที่ศาลกำหนด แต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือ เยาวชนอายุ 24 ปีบริบูรณ์

6.3 เปลี่ยนโทษปรับเป็นคุ้มครองประพฤติดังกล่าว (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชน และครอบครัวฯ พ.ศ. 2534 มาตรา 104)

(7) ห้ามศาลสั่งกักขังเด็กหรือเยาวชนแทนค่าปรับ แต่ให้ส่งตัวไปควบคุม เพื่อฝึกอบรมใน สถานพินิจฯ ตามเวลาที่ศาลกำหนดแทน แต่ต้องไม่เกิน 1 ปี

(8) ศาลมีอำนาจระงับการลงโทษหรือระงับการกำหนดโทษเด็กหรือเยาวชน ตามประมวล กฎหมายอาญาได้ แม้ว่า

8.1 เด็กหรือเยาวชนเคยรับโทษจำคุกหรือโทษของศาลอื่นมาก่อน

8.2 โทษที่จะลงเป็นโทษอย่างอื่นนอกจากโทษจำคุก

8.3 ศาลจะกำหนดโทษจำคุกเกินกว่าสองปี (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชน และครอบครัวฯ พ.ศ. 2534 มาตรา 106)

การดำเนินคดีชั้นอุทธรณ์ ฎีกา

วิธีปฏิบัติในการดำเนินคดีชั้นอุทธรณ์ ฎีกา

เมื่อศาลชั้นต้นอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นหรือของศาลอุทธรณ์แล้ว ให้ พนักงานอัยการเจ้าของสำนวน เสนอสำนวนพร้อมด้วยรายงานการคดีตามแบบ อ.ก. 13 และ

ความเห็นชั้นศาล ศาลพิพากษาตามแบบ อ.ก.14 เสนอต่อ อัยการพิเศษฝ่ายคดีเยาวชนและครอบครัวหรืออัยการจังหวัดแล้วแต่กรณีเพื่อพิจารณาสั่ง เว้นแต่อธิบดีอัยการฝ่ายคดีเยาวชนหรืออธิบดีอัยการเขตมีคำสั่งมอบหมายเป็นอย่างอื่น (เช่นมอบหมายให้ รองอธิบดีเป็นผู้พิจารณาสั่ง)

การทำความเข้าใจในวรรคหนึ่ง จะต้องระบุข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยมีรายละเอียดพอสมควร

ในกรณีคดีที่มีคำสั่งให้อุทธรณ์ ฎีกา แก้อุทธรณ์ หรือแก้ฎีกา (กรณีจำเลยอุทธรณ์หรือฎีกา) พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนต้องร่างคำฟ้องอุทธรณ์ ฎีกา แก้อุทธรณ์หรือแก้ฎีกา เสนอต่ออัยการพิเศษฝ่ายคดีเยาวชนและครอบครัวหรืออัยการจังหวัดแล้วแต่กรณี เพื่อตรวจพิจารณาเว้นแต่อธิบดีอัยการฝ่ายคดีเยาวชนหรืออธิบดีอัยการเขตมีคำสั่งมอบหมายเป็นอย่างอื่น (เช่นมอบหมายให้ รองอธิบดีเป็นผู้พิจารณาสั่ง)

ในกรณีที่ออกคำสั่งอุทธรณ์ ฎีกา แก้อุทธรณ์ หรือแก้ฎีกา พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนลงชื่อเป็นผู้เรียง อัยการพิเศษฝ่ายคดีเยาวชนและครอบครัวหรืออัยการจังหวัดแล้วแต่กรณีลงชื่อเป็นโจทก์ ในคำฟ้องอุทธรณ์ ฎีกา แก้อุทธรณ์ หรือ แก้อุทธรณ์

การยื่นอุทธรณ์ หรือฎีกา พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนต้องแถลงการณ์เป็นลายลักษณ์อักษรด้วย แต่ถ้าเห็นว่าไม่จำเป็นก็ต้องทำบันทึกไว้ในรายงานการคดีตามแบบ อ.ก. 13

การยื่นอุทธรณ์ ฎีกา เป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการเจ้าของสำนวน

ในกรณีที่ออกคำสั่งไม่อุทธรณ์ ฎีกา ถอนอุทธรณ์ หรือถอนฎีกา พนักงานอัยการ ผู้ออกคำสั่งอัยการพิเศษฝ่ายคดีเยาวชนและครอบครัวหรืออัยการจังหวัด) ต้องดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 145 ทั้งนี้จะต้องดำเนินการโดยเร็วและต้องมิให้เสียหายแก่ราชการไม่ว่ากรณีใด คดีความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยที่กระทำลงนอกราชอาณาจักรหากพนักงานอัยการจะมีคำสั่งไม่อุทธรณ์ หรือไม่ฎีกาทุกข้อหาหรือบางข้อหาให้เสนอสำนวนพร้อมบันทึกความเห็นไปยังอธิบดีอัยการฝ่าย (อคย.) หรืออธิบดีอัยการเขตเพื่อพิจารณาสั่งคดี (หนังสือที่ อส 0036/0338 ลงวันที่ 4 ธันวาคม 2545)

กรณีหากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นแย้ง และอัยการสูงสุดชี้ขาดให้อุทธรณ์ หรือฎีกา พนักงานอัยการผู้รับผิดชอบต้องดำเนินการต่อไปตามอำนาจหน้าที่ดังกล่าว เมื่อมีคำสั่งเด็ดขาดไม่อุทธรณ์หรือไม่ฎีกา พนักงานอัยการผู้รับผิดชอบต้องดำเนินการต่อไปตามอำนาจหน้าที่

- ในกรณีที่ศาลพิพากษาหรือสั่งเกินคำขอหรือมิได้กล่าวในฟ้อง หรือศาลพิพากษาลงโทษจำเลยเกินกำหนดโทษตามกฎหมาย พนักงานอัยการต้องพิจารณาอุทธรณ์ หรือฎีกาต่อไป

ตามอำนาจหน้าที่ (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2549 ข้อ 143)

- คดีที่อัยการสูงสุดชี้ขาดให้ฟ้องหรือให้อุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมาย ถ้าอัยการสูงสุดมิได้สั่งเป็นอย่างอื่น ก่อนมีคำสั่งไม่อุทธรณ์หรือไม่ฎีกาในปัญหา ข้อกฎหมาย พนักงานอัยการต้องรายงานให้อัยการสูงสุดทราบพร้อมด้วยเหตุผล (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2549 ข้อ 136,151)

- การฟัง การรับทราบ และการคัดคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นอุทธรณ์ หรือฎีกา ตลอดจนการคัดถ้อยคำสำนวนของศาลเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการเจ้าของสำนวน (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2549 ข้อ 136, 151)

- การส่งเรื่องให้รับรองอุทธรณ์หรือฎีกาในคดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์หรือฎีกาพนักงานอัยการผู้ออกคำสั่ง (หัวหน้าพนักงานอัยการ อัยการจังหวัด) ต้องเสนอต่ออัยการสูงสุด หรือผู้ที่อัยการสูงสุดมอบหมายโดยเร็วและต้องมีให้เสียหายแก่ราชการไม่ว่ากรณีใด การส่งเรื่องให้รับรองอุทธรณ์ หรือฎีกา ให้สำนวนการสอบสวน สำเนาคำพิพากษาของศาลชั้นต้น หรือศาลอุทธรณ์ คำฟ้องอุทธรณ์หรือคำฟ้องฎีกาแล้วแต่กรณีไปด้วย และถ้ามีพยานหลักฐานใดในชั้นศาลที่อาจเป็นประโยชน์แก่การพิจารณาคดีก็ต้องส่งพยานหลักฐานนั้นไปด้วย (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2549 ข้อ 152)

- พนักงานอัยการต้องคัดคำพิพากษาศาลฎีกา ส่งสำนักงานอัยการสูงสุด โดยอัยการพิเศษฝ่ายคดีเยาวชนและครอบครัวหรืออัยการจังหวัด ผู้รับผิดชอบเป็นผู้รับรองสำเนาและเสนอตามลำดับชั้น ถึงสำนักงานอัยการสูงสุด

การดำเนินคดีชั้นอุทธรณ์ ฎีกา พนักงานอัยการควรดูประมวลกฎหมายวิธี

- พิจารณาความอาญา มาตรา 193-202 และมาตรา 216-224 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 121-124 และระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2549 ประกอบการพิจารณาด้วย

การคุ้มครองเด็ก

พนักงานอัยการมีหน้าที่ต้องคุ้มครองเด็กตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 ที่ได้บัญญัติเพิ่มเติมให้พนักงานอัยการ

คุ้มครองเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ในชั้นสอบสวนให้พนักงานอัยการเข้าร่วมในการจัดบันทึกคำร้องทุกข์ในกรณีที่เด็กเป็นผู้เสียหาย การถามปากคำเด็กในฐานะผู้เสียหายหรือพยาน การที่ผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กชี้ตัวผู้ต้องหา และการสอบสวนผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กในชั้นศาล กำหนดกระบวนการสืบพยาน ในการไต่สวนการถามการไต่สวนมูลฟ้องและการพิจารณาคดีสำหรับเด็กเป็นพิเศษ และการสืบพยานเด็กไว้ก่อนการฟ้องคดีต่อศาล

กรณีคุ้มครองเด็กตามวรรคหนึ่ง พนักงานอัยการจะต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 12 ทวิ, 133 ทวิ, 133, 134 ทวิ, 134 ตริ, 172 ตริ 172 จัตวา และ 237 ทวิ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 มาตรา 1-10 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการคุ้มครองเด็กในคดีอาญา พ.ศ. 2543

การปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการชั้นสูตรพลิกศพและการคุ้มครองเด็กในคดีอาญา ซึ่งสำนักงานอัยการสูงสุด ชักข้อคมความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ว่าอัยการผู้ช่วยที่อยู่ระหว่างฝึกอบรมยังมีประสบการณ์น้อย ไม่ควรให้รับผิดชอบในการชั้นสูตรพลิกศพและหรือเข้าร่วม คุ้มครองในคดีอาญา แต่ควรให้ร่วมไปด้วยเพื่อเรียนรู้ การปฏิบัติงาน (หนังสือที่ อส (สผป.) 0018/ว 336 ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2543)

กฎหมายพิเศษ

โดยที่พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติหลักการให้ถือผู้เสพยาเสพติด มีสภาพเป็นผู้ป่วย มิใช่อาชญากรปกติ จะต้องได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติด และได้ขยายขอบเขตของการฟื้นฟู สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดไปถึงผู้เสพและมียาเสพติดไว้ในครอบครอง ผู้เสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย และผู้เสพและจำหน่ายยาเสพติดจำนวนเล็กน้อยด้วย ซึ่งมาตรา 19 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติที่ได้บัญญัติคุ้มครองไปถึง “ผู้ต้องหาที่มีอายุไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์” จะต้องได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดด้วย

กรณีการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามวรรคหนึ่ง พนักงานอัยการต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 และต้องดำเนินการ ดังนี้

1. การรับสำนวน

ให้พนักงานอัยการรับสำนวนการสอบสวนคดีฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดไว้ดำเนินการ โดยพนักงานสอบสวนไม่ต้องส่งตัวผู้ต้องหาพร้อมสำนวน เว้นแต่ผู้ต้องหาไม่ได้ถูกควบคุม

ตัวอยู่ ณ ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด สถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หรือการควบคุมตัวแห่งใด

เมื่อหัวหน้าพนักงานอัยการสั่งจ่ายสำนวนแล้ว หากยังไม่ได้รับแจ้งผลการตรวจพิสูจน์จากคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดก็ให้พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนรอผลการตรวจพิสูจน์ก่อน

2. สำนวนคดีที่ผู้ต้องหาถูกดำเนินคดีในความผิดฐานอื่น

เมื่อพนักงานอัยการรับสำนวนการสอบสวนคดีฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หากปรากฏภายหลังว่าผู้ต้องหานั้นต้องหาหรือถูกดำเนินคดีในความผิดฐานอื่น ซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษจำคุก หรือต้องคำพิพากษาให้จำคุก และศาลพิจารณามี คำสั่งให้ส่งตัวผู้ต้องหาไปยังพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินคดีก็ให้พนักงานอัยการพิจารณาดำเนินการต่อไปตามอำนาจหน้าที่ แล้วแจ้งผลการดำเนินคดีให้คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดทราบด้วย

3. กรณีผลการตรวจพิสูจน์ไม่ปรากฏว่าผู้ต้องหาเป็นผู้เสพหรือติดยาเสพติด

กรณีคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด แจ้งว่าผลการตรวจพิสูจน์ไม่ปรากฏว่าผู้ต้องหาเป็นผู้เสพหรือติดยาเสพติด ให้พนักงานอัยการพิจารณาดำเนินคดีต่อไปตามอำนาจหน้าที่ โดยให้พนักงานอัยการประสานงานทำความเข้าใจกับพนักงานสอบสวนเพื่อขอให้พนักงานสอบสวนได้รับตัวผู้ต้องหาจากสถานที่ควบคุมมาเพื่อดำเนินการไป

4. กรณีผลการตรวจพิสูจน์ปรากฏว่าผู้ต้องหาเป็นผู้เสพหรือติดยาเสพติด

ในการดำเนินคดีหากคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแจ้งผลการตรวจพิสูจน์ให้พนักงานอัยการทราบว่าผู้ต้องหาเป็นผู้เสพหรือติดยาเสพติด และพนักงานอัยการเห็นว่าผู้ต้องหาไม่มีสิทธิได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด กรณีเช่นนี้ให้พนักงานอัยการมีคำสั่ง “ชะลอการฟ้องไว้ก่อนจนกว่าจะได้รับแจ้งผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจากคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด” โดยไม่ต้องมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหา ก่อน

กรณีที่พนักงานอัยการพิจารณาเห็นว่าผู้ต้องหาซึ่งได้รับแจ้งผลการตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่ง ไม่มีสิทธิได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ให้พนักงานอัยการดำเนินคดีต่อไปตามอำนาจหน้าที่ และให้แจ้งผลการดำเนินคดีให้คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดทราบด้วย ทั้งนี้ ให้นำความในข้อ 4 มาใช้โดยอนุโลม

5. คำสั่งให้ยุติการดำเนินคดี

ในสำนวนคดีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งชะลอการฟ้องไว้ก่อนตามข้อ 5 วรรคหนึ่ง ต่อมาได้รับแจ้งจากคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ว่าผู้ต้องหาได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดครบถ้วนตามที่กำหนดและผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเป็น

ที่พอใจแล้วให้พนักงานอัยการมีคำสั่ง “ยุติการดำเนินคดีเพราะกฎหมายถือว่าผู้ต้องหาพ้นจากความผิด” และให้นำระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 54 วรรคสามและวรรคสี่ มาบังคับใช้โดยอนุโลม

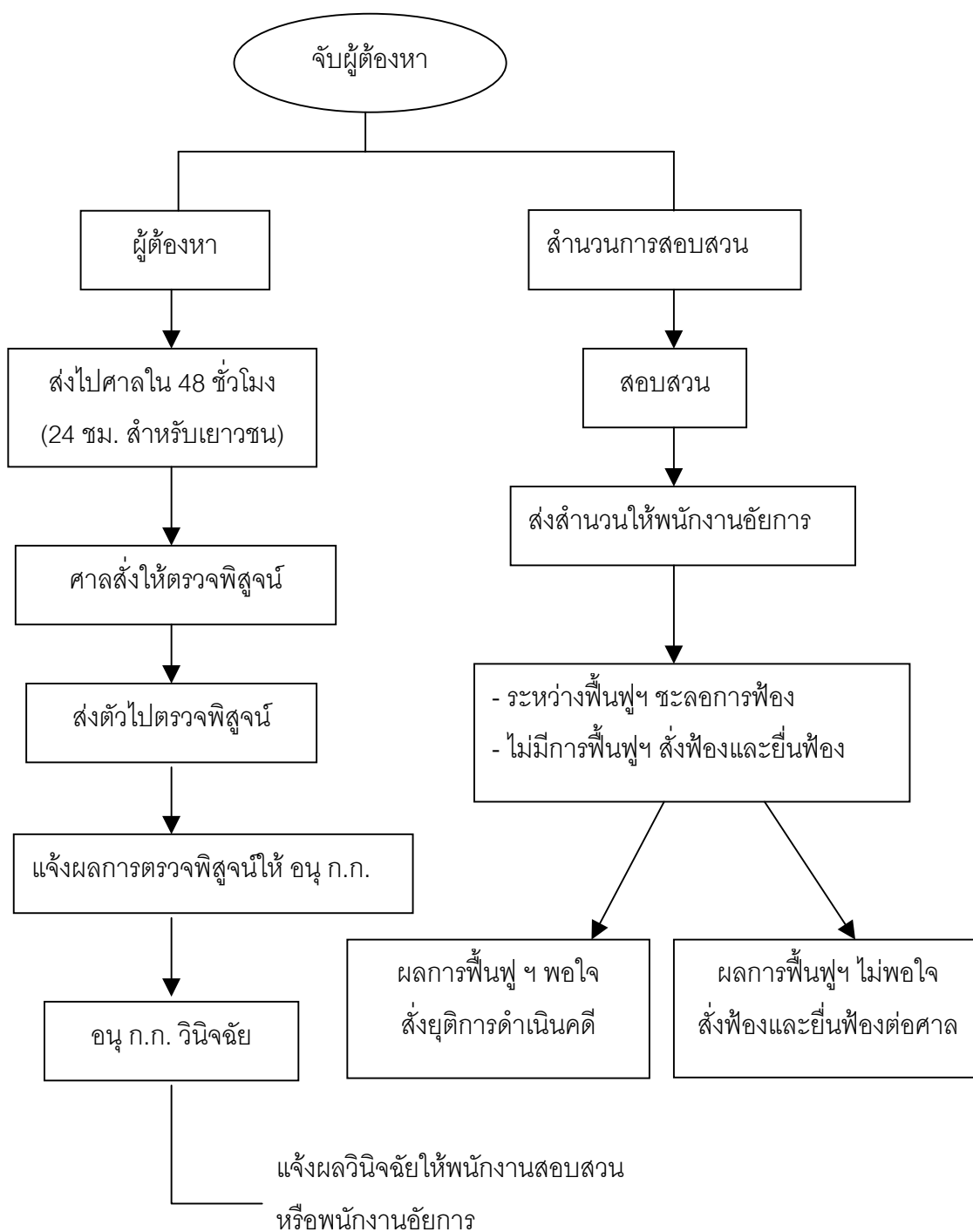
กรณีที่คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด แจ้งว่าผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดยังไม่เป็นที่พอใจ ให้พนักงานอัยการดำเนินคดีต่อไป ตามอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้ ให้นำความในข้อ 4 มาใช้โดยอนุโลม

6. กรณีอื่นๆ

ในกรณีที่หนังสือนี้มีได้กำหนดแนวปฏิบัติไว้ ให้พนักงานอัยการพิจารณาปฏิบัติไปตามที่เห็นสมควร โดยไม่ให้เสียหายแก่ราชการ ทั้งนี้ ให้นำระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 มาบังคับใช้โดยอนุโลม

แผนภูมิที่ 2.1

ผังดำเนินการ ตาม พ.ร.บ. ปิ่นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545

โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการสำนักงาน

คดีเยาวชนและครอบครัว

กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานอัยการสูงสุด พ.ศ. 2546 ข้อ 2 ให้แบ่งส่วนราชการอัยการสูงสุด ดังนี้

(11) สำนักงานคดีเยาวชนและครอบครัว

(ก) ฝ่ายกิจการทั่วไป

(ข) สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีเยาวชนและครอบครัว 1-6

ข้อ 3 ส่วนราชการอัยการสูงสุด มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(11) สำนักงานคดีเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจหน้าที่

(ก) รับผิดชอบการดำเนินคดีทั้งปวงตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการหรือสำนักงานอัยการสูงสุด ซึ่งอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว

(ข) รับผิดชอบงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของเด็กและเยาวชน รวมทั้งศึกษา วิจัย และพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้อง

(ค) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

ให้ส่วนราชการในสำนักงานคดีเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(ก) ฝ่ายกิจการทั่วไป มีอำนาจหน้าที่

1) รับผิดชอบงานธุรการ งานสารบบคดี งานบริหารงานบุคคล งานเลขานุการ นักบริหาร งานงบประมาณ งานการเงินและบัญชี และงานเกี่ยวกับอาคารสถานที่ พัสดุ และยานพาหนะของสำนักงานคดีเยาวชนและครอบครัว

2) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

(ข) สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีเยาวชนและครอบครัว 1-6 มีอำนาจหน้าที่

1) รับผิดชอบงานสำนักงานคดีเยาวชนและครอบครัวตามที่สำนักงานอัยการสูงสุดกำหนด

2) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

อนึ่ง ปัจจุบันสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีเยาวชนและครอบครัวมีเพียง 4 สำนักงาน และเพื่อให้การกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีเยาวชนและครอบครัว 1-4 เป็นไปด้วยความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานและการประสานราชการกับส่วนราชการอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ อธิบดีอัยการฝ่ายคดีเยาวชนและครอบครัว 1-4 ตามคำสั่งสำนักงานคดีเยาวชนและครอบครัวที่ 6/2548 เรื่อง แบ่งพื้นที่ความรับผิดชอบของสำนักงานคดีเยาวชนและครอบครัวดังนี้

1. สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีเยาวชนและครอบครัว 1 รับผิดชอบ สำนักงานการสอบสวนคดีอาญาที่เกิดขึ้นในภาคท้องที่ซึ่งพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจนครบาลต่อไปนี้ทำการสอบสวน

1. สถานีตำรวจนครบาลโคกคราม
2. สถานีตำรวจนครบาลชนะสงคราม
3. สถานีตำรวจนครบาลดอนเมือง
4. สถานีตำรวจนครบาลดินแดง
5. สถานีตำรวจนครบาลดุสิต
6. สถานีตำรวจนครบาลเตาปูน
7. สถานีตำรวจนครบาลทุ่งสองห้อง
8. สถานีตำรวจนครบาลนิมิตรใหม่
9. สถานีตำรวจนครบาลบางชัน
10. สถานีตำรวจนครบาลบางซื่อ
11. สถานีตำรวจนครบาลบึงกุ่ม
12. สถานีตำรวจนครบาลประชาชื่น
13. สถานีตำรวจนครบาลประชาสำราญ
14. สถานีตำรวจนครบาลพญาไท
15. สถานีตำรวจนครบาลพระราชวัง
16. สถานีตำรวจนครบาลมักกะสัน
17. สถานีตำรวจนครบาลลาดพร้าว
18. สถานีตำรวจนครบาลวังทองหลาง
19. สถานีตำรวจนครบาลวิภาวดี
20. สถานีตำรวจนครบาลสามเสน
21. สถานีตำรวจนครบาลสายไหม

22. สถานีตำรวจนครบาลสุทิสาร

23. สถานีตำรวจนครบาลห้วยขวาง

2. สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีเยาวชนและครอบครัว 2 รับผิดชอบบรรดาสำนวนการสอบสวนคดีที่เกิดขึ้นในเขตท้องที่ ซึ่งพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจนครบาลต่อไปนี้ทำการสอบสวน

1. สถานีตำรวจนครบาลตลาดพลู
2. สถานีตำรวจนครบาลตลิ่งชัน
3. สถานีตำรวจนครบาลท่าพระ
4. สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล
5. สถานีตำรวจนครบาลทุ่งครุ
6. สถานีตำรวจนครบาลธรรมศาลา
7. สถานีตำรวจนครบาลบางกอกน้อย
8. สถานีตำรวจนครบาลบางกอกใหญ่
9. สถานีตำรวจนครบาลบางขุนนนท์
10. สถานีตำรวจนครบาลบางขุนเทียน
11. สถานีตำรวจนครบาลบางบอน
12. สถานีตำรวจนครบาลบางพลัด
13. สถานีตำรวจนครบาลบางโพ
14. สถานีตำรวจนครบาลบางมด
15. สถานีตำรวจนครบาลบางยี่ขัน
16. สถานีตำรวจนครบาลบางยี่เรือ
17. สถานีตำรวจนครบาลบางเสาธง
18. สถานีตำรวจนครบาลบุคคโล
19. สถานีตำรวจนครบาลบุปผาราม

3. สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีเยาวชนและครอบครัว 3 รับผิดชอบบรรดาสำนวนการสอบสวนคดีอาญาที่เกิดขึ้นในเขตท้องที่ ซึ่งพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจนครบาลต่อไปนี้ทำการสอบสวน

1. สถานีตำรวจนครบาลคลองตัน
2. สถานีตำรวจนครบาลจักรวรรดิ
3. สถานีตำรวจนครบาลจระเข้न้อย

4. สถานีตำรวจนครบาลคลองกรุง
5. สถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ
6. สถานีตำรวจนครบาลท่าเรือ
7. สถานีตำรวจนครบาลนางเลิ้ง
8. สถานีตำรวจนครบาลบางรัก
9. สถานีตำรวจนครบาลบางนา
10. สถานีตำรวจนครบาลบางโพธิ์
11. สถานีตำรวจนครบาลปทุมวัน
12. สถานีตำรวจนครบาลพระโขนง
13. สถานีตำรวจนครบาลพลับพลาไชย 1
14. สถานีตำรวจนครบาลพลับพลาไชย 2
15. สถานีตำรวจนครบาลร่มเกล้า
16. สถานีตำรวจนครบาลลุมพินี
17. สถานีตำรวจนครบาลลาดกระบัง
18. สถานีตำรวจนครบาลวัดพระยาไกร
19. สถานีตำรวจนครบาลสำราญราษฎร์
20. สถานีตำรวจนครบาลสุวินทวงศ์
21. สถานีตำรวจนครบาลหัวหมาก
22. สถานีตำรวจนครบาลอุดมสุข

4. สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีเยาวชนและครอบครัว 4 รับผิดชอบบรรดาสำนวน การสอบสวนคดีที่เกิดขึ้นในเขตท้องที่ ซึ่งพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจนครบาลต่อไปนี้ทำการ สอบสวน

1. สถานีตำรวจนครบาลคันนายาว
2. สถานีตำรวจนครบาลโชคชัย
3. สถานีตำรวจนครบาลบางเขน
4. สถานีตำรวจนครบาลพหลโยธิน
5. สถานีตำรวจนครบาลลำผักชี
6. สถานีตำรวจนครบาลลำหิน
7. สถานีตำรวจนครบาลหนองจอก
8. สถานีตำรวจนครบาลท่าข้าม

9. สถานีตำรวจนครบาลบวรเมฆ
10. สถานีตำรวจนครบาลบางคอแหลม
11. สถานีตำรวจนครบาลภาษีเจริญ
12. สถานีตำรวจนครบาลราชบุรีบูรณะ
13. สถานีตำรวจนครบาลศาลาแดง
14. สถานีตำรวจนครบาลสมเด็จพระยา
15. สถานีตำรวจนครบาลทุ่งมหาเมฆ
16. สถานีตำรวจนครบาลประเวศ
17. สถานีตำรวจนครบาลมีนบุรี
18. สถานีตำรวจนครบาลยานนาวา (คำสั่งสำนักงานคดีเยาวชนและครอบครัว

ครั้งที่ 6/48 เรื่องแบ่งพื้นที่ความรับผิดชอบของสำนักงานคดีเยาวชนและครอบครัว)

เนื่องด้วยปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็ก เยาวชน และสถาบันครอบครัว ในปัจจุบันมีปริมาณและความสลับซับซ้อนมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติภารกิจของสำนักงานอัยการสูงสุดในการคุ้มครองเด็ก เยาวชน และสถาบันครอบครัวทั้งในทางคดีและในด้านอื่น ๆ เป็นไปด้วยความรวดเร็ว ทันเหตุการณ์ และต่อเนื่องอย่างมีประสิทธิภาพสามารถสนองตอบนโยบายของรัฐบาลและประโยชน์ของประชาชนได้อย่างเต็มที่จึงจัดตั้งศูนย์คุ้มครองสิทธิเด็กและสถาบันครอบครัวกลาง ขึ้นในสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีเยาวชนและครอบครัว 4 สำนักงานคดีเยาวชนและครอบครัว โดยให้มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. เสนอนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการของสำนักงานอัยการสูงสุดในการคุ้มครองสิทธิเด็ก เยาวชน และสถาบันครอบครัว
2. ประสานงานและติดตามประเมินผลเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็ก เยาวชน และสถาบันครอบครัว รวมทั้งเป็นศูนย์กลางรับคำร้องเรียนในเรื่องการคุ้มครองสิทธิเด็กเยาวชน และสถาบันครอบครัวทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค
3. รับผิดชอบงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของเด็กและเยาวชน ให้คำปรึกษาแนะนำแก่เด็ก เยาวชน และสถาบันครอบครัว รวมทั้งศึกษา วิจัย และพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้อง
4. ร่วมกับสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือกฎหมายแก่ประชาชนในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ของเด็ก เยาวชน และสถาบันครอบครัว
5. ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิเด็ก เยาวชน และสถาบันครอบครัว

อัยการประจำกอง	อ.กอง
อัยการผู้ช่วย	อช.
อัยการอาวุโส	อวส.

การบริหารงานบุคคล

อัตรากำลังในสำนักงานคดีเยาวชนและครอบครัว

อธิบดีอัยการฝ่ายคดีเยาวชนและครอบครัว 1 ตำแหน่ง

รองอธิบดีอัยการฝ่ายคดีเยาวชนและครอบครัว 2 ตำแหน่ง

ฝ่ายกิจการทั่วไป

หัวหน้าฝ่ายกิจการทั่วไปสำนักงานคดีเยาวชนและครอบครัว 1 ตำแหน่ง

เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 7 1 ตำแหน่ง

พนักงานพิมพ์ดีด ชั้น 3 1 ตำแหน่ง

นักการภารโรง 1 ตำแหน่ง

สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีเยาวชนและครอบครัว 1

อัยการพิเศษฝ่ายคดีเยาวชนและครอบครัว 1 1 ตำแหน่ง

อัยการประจำกรม 4 ตำแหน่ง

อัยการประจำกอง 1 ตำแหน่ง

อัยการอาวุโส 2 ตำแหน่ง

ธุรการ

เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 5 1 ตำแหน่ง

นิติกร 5 1 ตำแหน่ง

พนักงานเครื่องคอมพิวเตอร์ 2 ตำแหน่ง

สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีเยาวชนและครอบครัว 2

อัยการพิเศษฝ่ายคดีเยาวชนและครอบครัว 2 1 ตำแหน่ง

อัยการผู้เชี่ยวชาญ 2 ตำแหน่ง

อัยการประจำกรม 2 ตำแหน่ง

อัยการอาวุโส 3 ตำแหน่ง

บุคลากร

นิติกร 5	2	ตำแหน่ง
เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 4 (ช่วยราชการชั่วคราว)	1	ตำแหน่ง
พนักงานพิมพ์ดีด ชั้น 3	1	ตำแหน่ง
เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล (จ้างเหมาบริการ)	1	ตำแหน่ง

สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีเยาวชนและครอบครัว 3

อัยการพิเศษฝ่ายคดีเยาวชนและครอบครัว 3	1	ตำแหน่ง
อัยการผู้เชี่ยวชาญ	1	ตำแหน่ง
อัยการประจำกรม	7	ตำแหน่ง
อัยการอาวุโส	1	ตำแหน่ง

บุคลากร

นิติกร 5	1	ตำแหน่ง
เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 5	1	ตำแหน่ง
นิติกร 4	1	ตำแหน่ง
เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล 3	1	ตำแหน่ง
เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล (จ้างเหมาบริการ)	1	ตำแหน่ง

สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีเยาวชนและครอบครัว 4

อัยการพิเศษฝ่ายคดีเยาวชนและครอบครัว 4 และ ผู้อำนวยการศูนย์อัยการคุ้มครอง

สิทธิเด็กและสถาบันครอบครัวกลาง	1	ตำแหน่ง
อัยการผู้เชี่ยวชาญ	2	ตำแหน่ง
อัยการประจำกรม	1	ตำแหน่ง
อัยการประจำกอง	1	ตำแหน่ง

บุคลากร

นิติกร 5	1	ตำแหน่ง
เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 4	1	ตำแหน่ง
เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล 2	1	ตำแหน่ง
นักการภารโรง	1	ตำแหน่ง

ตารางที่ 2.1

จำนวนคดีการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนที่อยู่ในความรับผิดชอบ
ของสำนักงานคดีเยาวชนและครอบครัว

พ.ศ. 2547	พ.ศ. 2548	พ.ศ. 2549
4,574	5,244	5, 258

ที่มา: สถิติรายงานของสำนักงานคดีเยาวชนและครอบครัว

ในการดำเนินคดีชั้นอุทธรณ์และชั้นฎีกา พนักงานอัยการ สำนักงานคดีเยาวชนและครอบครัวจะต้องดำเนินการเอง ต่างกับพนักงานอัยการสำนักงานคดีอาญา ซึ่งมีสำนักงานคดีศาลสูงดำเนินการในการจัดพิมพ์คำอุทธรณ์, แก้อุทธรณ์-ฎีกา มีปริมาณคดีของสำนักงานคดีเยาวชนและครอบครัวที่ต้องอุทธรณ์หรือแก้อุทธรณ์-ฎีกา หรือแก้ฎีกา จะมีปริมาณ ค่าเฉลี่ยที่ 10% ของคดีที่รับดำเนินการทั้งปี

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพนักงานอัยการในการคุ้มครองสิทธิ

เด็กและเยาวชนกระทำความผิดในกระบวนการยุติทางอาญาที่พบว่ามีส่วนวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาดังนี้

จิตรลดา เหลือภิรมย์ (2548, น. บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องสิทธิของเด็กในกระบวนการสอบสวนคดีอาญา : ศึกษากรณีเด็กเป็นผู้ถูกกล่าวหา

จากการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะในชั้นสอบสวนพบว่าเกิดปัญหาว่าสิทธิที่ได้รับการรับรองแล้วแต่ยังไม่ชัดเจนเพียงพอ เช่น กรณีเผยแพร่ข้อมูลที่อาจบ่งชี้ตัวเด็กของสื่อมวลชนที่แม้จะมีบทบัญญัติกฎหมายห้ามและบทกำหนดโทษไว้แล้ว แต่ทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐและสื่อมวลชนกระทำการฝ่าฝืนจนแทบกลายเป็นเรื่องปกติ ซึ่งจากการศึกษาญี่ปุ่นเคร่งครัดต่อสิทธิของเด็กค่อนข้างมาก ทั้งนี้ญี่ปุ่นมีเพียงบทบัญญัติห้าม แต่ไม่มีบทกำหนดโทษ ปัญหาอีกประการที่พบ คือ การห้ามควบคุมตัวเด็กกรวมกับผู้ใหญ่ในระหว่างสอบสวน ซึ่งแม้ว่าจะพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ได้กำหนดห้ามไว้อย่างชัดเจนแล้ว

แต่ปรากฏว่ายังมีเด็กที่ถูกควบคุมตัวรวมกับผู้ใหญ่อยู่ นอกจากนี้ สิทธิของเด็กที่ตกเป็นผู้ถูกกล่าวหา

บางเรื่องควรได้รับการคุ้มครองเพิ่มเติมด้วย ปัญหาหนึ่งที่ไทยประสบอยู่ คือ การปล่อยชั่วคราวเด็กที่ประกันหรือหลักประกันมีส่วนทำให้เด็กไม่ได้รับการปล่อยตัวในระหว่างสอบสวน เมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา มลรัฐส่วนใหญ่ไม่นำหลักการเรื่องประกันตัวมาใช้กับผู้ต้องหาเด็ก แต่จะปล่อยตัวเด็กเป็นหลักโดยไม่นำเรื่องประกันหรือหลักประกันของการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่มาใช้กับเด็กและการควบคุมเป็นเหตุยกเว้นเท่านั้น ดังนั้น หากไทยยกเลิกการนำเรื่องประกันหรือหลักประกันมาใช้กับเด็กย่อมทำให้เด็กได้รับการปล่อยตัวในระหว่างสอบสวนมากขึ้น

จริยาดิ มิตรสูงเนิน (2549, น. บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง การคุ้มครองเด็กที่กระทำผิด ในคดีอาญา : ศึกษาเฉพาะกรณีการควบคุมชั้นก่อนฟ้อง

การสร้างหลักประกันที่เหมาะสมของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กมีความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนอย่างยิ่ง เนื่องจากขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมเป็นการดำเนินการที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของเด็ก หากรัฐมีหลักประกันที่ชัดเจนและเหมาะสมก็จะสามารถคุ้มครองสิทธิของเด็กได้อย่างเต็มที่ จากการศึกษาพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง พบประเด็นปัญหา ดังนี้

1. ปัญหาความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ เนื่องจากกระบวนการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด กฎหมายให้อำนาจพนักงานสอบสวนควบคุมตัวเพื่อสอบปากคำให้เสร็จภายใน 24 ชั่วโมง จากนั้นต้องนำตัวเด็กและเยาวชนมอบให้กับสถานพินิจ เช่นนี้ถือว่าเด็กถูกควบคุมตัวไว้ในสถานพินิจโดยอัตโนมัติ ในขณะที่เด็กและเยาวชนมีฐานะเพียง “ผู้ถูกกล่าวหา” ว่ากระทำความผิด ดังนั้นหากต้องควบคุมตัวเด็กและเยาวชนจะกระทำได้อย่างไรพิจารณาถึง “เหตุจำเป็น” ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เมื่อไม่ปรากฏเหตุจำเป็นแต่ได้กระทำการควบคุมตัวไว้ในสถานพินิจอาจถือได้ว่าเป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลโดยการจำกัดเสรีภาพ ซึ่งขัดต่อหลักการคุ้มครองบุคคลในคดีอาญาที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเขาได้กระทำความผิดจริงตามข้อกล่าวหา จากเหตุผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดควรเป็นมาตรการสุดท้ายโดยมีเหตุจำเป็นตามกฎหมายและใช้ระยะเวลาให้น้อยที่สุด

2. ปัญหาการไต่สวนตรวจสอบการใช้อำนาจควบคุมตัว เนื่องจากใช้อำนาจควบคุมตัวเป็นการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของเด็กและเยาวชน ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการปฏิบัติ

ต่อเด็กและเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดที่จะต้องถูกควบคุมตัวตามกฎหมายแล้ว ต้องมีกลไกที่จะถ่วงดุลการใช้อำนาจพิจารณาเหตุจำเป็นดังกล่าวด้วย

ดังนั้น เพื่อคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ควรเด็กได้รับการปล่อยชั่วคราวซึ่งถือเป็นมาตรการที่สำคัญอย่างยิ่ง ในการพิจารณาเหตุจำเป็นของ การควบคุมตัว ควรที่กลไกที่สามารถตรวจสอบได้ เพื่อให้เด็กได้รับประโยชน์สูงสุด (The best interest of the child) ตามเจตนารมณ์ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989 และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

เสาวลักษณ์ วิจิตร (2545, น. บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การคุ้มครองสิทธิเด็กกระทำความผิดจากการสอบปากคำในชั้นสอบสวนตามกระบวนการยุติธรรมแนวใหม่

โดยใช้กรณีศึกษากระบวนการสอบปากคำเด็กในชั้นสอบสวนตามกระบวนการยุติธรรมแนวใหม่ ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 ในเขตกรุงเทพมหานคร

ผลการศึกษาพบว่าเด็กกระทำความผิดและผ่านกระบวนการสอบปากคำในชั้นสอบสวน มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการคุ้มครองสิทธิเด็กจากการสอบปากคำในชั้นสอบสวนในระดับดี และมีความคิดเห็นต่อกระบวนการยุติธรรมแนวใหม่ ที่มีนักสังคมสงเคราะห์ พนักงานอัยการ หนายความ และบุคคลที่เด็กร้องขอ เข้าร่วมในการสอบปากคำเด็กในระดับที่ค่อนข้างดี (มาก) และสำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการคุ้มครองสิทธิระหว่างการสอบปากคำในชั้นสอบสวน เด็กมีความคิดเห็นในระดับที่ดี (มาก) ซึ่งถ้าพิจารณาโดยรวมแล้ว เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการสอบปากคำในชั้นสอบสวนตามกระบวนการยุติธรรมแนวใหม่

จากการศึกษาในลักษณะของการสังเกตการณ์สอบปากคำเด็กในชั้นสอบสวนของสถานีตำรวจนครบาลในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า มีปัญหาอุปสรรคอยู่บ้างในเรื่องของการประสานงาน การจัดหาบุคลากรที่เข้าร่วมการสอบปากคำ และการมาร่วมสอบปากคำเด็กในทีมสหวิชาชีพ และในเรื่องของการกำหนดบทบาทและแนวทางปฏิบัติงานคุ้มครองสิทธิเด็กกระทำความผิดยังไม่ชัดเจนนัก พบว่า บทบาทส่วนใหญ่ยังเป็นของพนักงานสอบสวนโดยนักสังคมสงเคราะห์ไม่มีโอกาสได้ถ่ายทอด คำถามไปสู่เด็ก เพราะเจ้าหน้าที่ที่เข้าร่วมสอบปากคำจะถามคำถามกับเด็กโดยตรงแม้ว่าเด็กจะมีความเห็นว่า เด็กได้รับความคุ้มครองสิทธิจากกระบวนการสอบปากคำแนวใหม่ก็ตาม แต่ในความเป็นจริงสำหรับผู้ปฏิบัติงานนั้น ดำเนินการคุ้มครองสิทธิเด็กยังไม่เต็มที่เท่าที่ควร ดังนั้น จากการศึกษาจึงขอเสนอแนะผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ คือ ก่อนการดำเนินการสอบปากคำเด็กทุกครั้ง นักสังคมสงเคราะห์ ควรปรับสภาพเด็กและทำความเข้าใจในกระบวนการสอบปากคำ ซึ่งเหตุที่ต้องมีการปรับสภาพเด็กทุกครั้ง เนื่องจากเด็กที่กระทำความผิดเพียงผ่านพ้นกระบวนการ

จับกุมตัว อาจทำให้สภาพจิตใจเด็กยังไม่มั่นคง และเป็นการเริ่มเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กหลังจากการสอบปากคำเด็กทุกครั้ง เจ้าหน้าที่ทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักสังคมสงเคราะห์ พยายามให้คำปรึกษาแนะนำ เพื่อให้เด็กเกิดความหยั่งรู้ (Insight) ในการกระทำผิดของตน และพร้อมจะปรับปรุงพฤติกรรมของตนเอง นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ควรจะเปิดใจให้กว้าง และยอมรับกันในแต่ละวิชา เพื่อให้เด็กได้รับความคุ้มครองสิทธิอย่างเหมาะสม ในระดับนโยบาย การบริหาร ควรมีการประชุมหารือ หรือทำข้อตกลงร่วมกันในแนวทางการปฏิบัติงานของแต่ละวิชาชีพ เพื่อระดับผู้ปฏิบัติงานจะได้มีแนวในการปฏิบัติงานที่แจ่มชัด ควรมีการจัดสรรงบประมาณในการ จัดห้องสอบปากคำเด็กที่เป็นห้องเฉพาะ ที่มีการแยกเด็กและบุคคลที่เด็กร้องขอ นักสังคมสงเคราะห์ ไว้ห้องหนึ่ง และพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และทนายความ ไว้อีกห้องหนึ่ง โดยใช้การถาม ปากคำเด็กผ่านไมโครโฟนและหูฟัง และเนื่องจากปริมาณเด็กที่กระทำผิดในปัจจุบันมีจำนวนมาก และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น ในระดับนโยบาย จึงควรหาวิธีการในการคุ้มครองสิทธิ โดยเฉพาะสิทธิตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก โดยปรับปรุงวิธีการต่าง ๆ ให้เหมาะสมและต่อเนื่อง เพื่อให้โอกาสเด็กที่กระทำผิดได้ปรับปรุงตัว เพื่อกลับตัวเป็นคนดีของสังคมต่อไป และควรมี การศึกษาบทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ ในการคุ้มครองสิทธิเด็กและกระทำผิดจากกระบวนการ สอบปากคำ ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 และควรมีการศึกษา การคุ้มครองสิทธิเด็กกระทำผิด จากการถามปากคำในชั้นศาลตามกระบวนการ ยุติธรรมแนวใหม่ รวมทั้งควรมีการศึกษาเชิงลึกในเรื่อง การคุ้มครองสิทธิเด็กกระทำผิดที่ผ่าน กระบวนการสอบสวนปากคำแนวใหม่ โดยเน้นการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อสะท้อนถึงกระบวนการ ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน

สุดจิต เจนนพกาญจน์ (2546, น. บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนทัศน์ในการพัฒนา กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนไทย

มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงกระบวนทัศน์ในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนประวัติความเป็นมาของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนไทย และ กระบวนทัศน์ในการจัดการกับปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน การบริหารและจัดการ ขององค์กรต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในอดีต (ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2495-2505 และ 2506-2533) เด็กและเยาวชนที่กระทำผิด การบริหารจัดการในองค์กรต่าง ๆ ในกระบวนการ ยุติธรรมสำหรับเด็กและในปัจจุบัน (ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534-2545) การพัฒนาและนำเสนอองค์ความรู้ ในการแก้ไขปัญหาเยาวชนไทย ตลอดจนเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยและพัฒนาในส่วนอื่นที่ เกี่ยวข้องต่อไป

โดยผลการศึกษาพบว่าประเทศไทยรับเอากรอบแนวคิดกระบวนการยุติธรรมจากประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาที่ให้ความสำคัญกับการ พิทักษ์ ปกป้อง คุ่มครองสวัสดิภาพ สิทธิประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชน การบำบัดแก้ไขฟื้นฟู และการจัดบริการสังคมในด้านต่าง ๆ ตามปรัชญาพื้นฐาน Parens Patriae ปรัชญาการให้ความสำคัญกับเด็กและเยาวชนเป็นอันดับแรกในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน และการจัดการระบบ หลักการตอบแทนหรือทดแทน (A Quid Pro Quo Principle) ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญและมีอิทธิพล เพราะเป็นรากฐานของแนวความคิดที่มีผลต่อการคิดและการกระทำซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในระดับโครงสร้างและนโยบายของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนไทย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษว่ากระบวนการที่ที่มีความสำคัญมากที่สุดในการกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนไทย ได้แก่ กระบวนการที่หลักดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ส่วนกระบวนการที่มีการนำมาใช้มากที่สุดในระหว่างปี พ.ศ. 2495-2505 พ.ศ. 2506-2533 และ พ.ศ. 2534-2545 ได้แก่ กระบวนการที่บังคับใช้กฎหมายและการลงโทษ ก่อนแยกคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดออกจากผู้ใหญ่ที่กระทำผิด ซึ่งผลกระทบของกระบวนการที่บังคับใช้กฎหมายและการลงโทษ ที่นำมาใช้ในการจัดการกับปัญหาเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด การบริหารจัดการในองค์กรต่าง ๆ ทำให้เด็กและเยาวชนมีปัญหา ไม่ได้รับการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู ไม่สามารถกลับตนเป็นพลเมืองดีได้ และถูกประทับมลทิน องค์กรไม่สามารถดำเนินงานได้ในฐานะองค์กรชำนาญพิเศษ หรือสวัสดิการสังคม ไม่สามารถแก้ไขการกระทำผิดซ้ำได้

อย่างไรก็ตามในช่วงระยะเวลาดังกล่าวมีกระแสกระบวนการที่หลากหลาย ปรากฏอยู่ในสังคมและเป็นกระบวนการใหม่ที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าน่าจะเกื้อหนุนต่อการดำเนินงานขององค์กรต่าง ๆ และควรนำเอามาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน การบริหารและการจัดการขององค์กรต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน เช่น การมีสภาวะความเป็นอยู่ปกติเยี่ยงคนทั่วไป (Normalization), การป้องกันปัญหาการกระทำผิดของเด็กและ เยาวชน (Prevention) เยาวชน (Diversion) การบำบัด แก้ไข ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดด้วยวิธีชุมชนบำบัด สวัสดิการเด็กและเยาวชนและครอบครัว การหันเหคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและ (Therapeutic Community) การไม่พึ่งพิงสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน (De-institutionalization) การให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วม (Social Participation), การให้องค์กรภาคเอกชนเข้ามารับงานบางส่วนของภาครัฐ (Privatization) ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice), การมีเครือข่ายทางสังคม (Social Network), การจำแนกประเภทเด็กและเยาวชน (Juvenile Classification), การจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพทั้งองค์กร (Total Quality Management), การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result Based Management) การบูรณาการบริการ

สังคมที่มีอยู่ (Social service Integration), การให้บิดามารดามีส่วนร่วมรับผิดชอบ (Parents Responsibility)

ส่วนแนวทางในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนไทย ผลการศึกษาพบว่า กระบวนทัศน์มีความสำคัญมากที่สุด รองลงมาคือ วิธีการปฏิบัติต่อเด็กและ เยาวชนที่กระทำผิด และการให้บริการแก่เด็กและเยาวชนตามลำดับ ดังนั้น แนวทางในการแก้ไขหรือพัฒนากระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน กระบวนทัศน์จึงเป็นปัจจัยที่จะต้องได้รับการปรับเปลี่ยน หรือ เปลี่ยนผ่าน (Paradigm shift) เพราะการเปลี่ยนผ่านกระบวนทัศน์จะมีบทบาท โดยตรงต่อการนำเสนอแนวทางและทิศทางใหม่ในการสร้างหรือพัฒนาสังคมในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในอนาคต และผลการศึกษาพบว่ากระบวนทัศน์ในการพัฒนา กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนประกอบด้วยกระบวนทัศน์ที่หลากหลาย กระบวนทัศน์แต่ละด้านจะมีสาระสำคัญเรียงตามลำดับคะแนนสูงสุด 3 อันดับแรก ดังนี้

1. กระบวนทัศน์ที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ได้แก่ การพิทักษ์ปกป้องคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน การบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู ป้องกันและการพัฒนาเด็กและเยาวชน การพิทักษ์สิทธิประโยชน์ของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ผู้เยาว์ และผู้ตกเป็นเหยื่อ ผู้เสียหาย การเตรียมความพร้อมในการกลับคืนสู่สังคม การดูแล ติดตาม ประเมินผลและการสงเคราะห์ภายหลังปล่อย

2. กระบวนทัศน์ที่เกี่ยวกับองค์กร ได้แก่ องค์กรสวัสดิการสังคม องค์กรชำนาญพิเศษ องค์กรที่ดำเนินงานเชิงรุกมากกว่าเชิงตั้งรับ

3. กระบวนทัศน์ที่เกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน ได้แก่ การพิทักษ์ปกป้องคุ้มครองสวัสดิภาพ สิทธิประโยชน์ของเด็กและเยาวชน การบำบัดแก้ไข ฟื้นฟูโดยมี ครอบครัวและชุมชนเป็นฐาน การหันเหคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

4. กระบวนทัศน์เกี่ยวกับการให้บริการ ได้แก่ การให้บริการที่รวดเร็ว สามารถตอบสนองต่อความต้องการ และการแก้ไขปัญหาของเด็กและเยาวชน เป็นบริการที่เหมาะสมที่มี คุณภาพ ได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพ การให้บริการที่มุ่งเน้นที่เด็กและเยาวชนกระทำผิดเป็นสำคัญ การให้บริการอย่างยุติธรรม (Justice) เทียบธรรม (Equity) ชอบธรรม (Legitimacy) เป็นธรรม (Fairness) และชอบด้วยกฎหมาย (Legality)

5. กระบวนทัศน์ที่เกี่ยวกับการจัดองค์กรและโครงสร้างองค์กร ได้แก่ องค์กรเฉพาะด้านคดีเด็กและเยาวชน มีโครงสร้างองค์กรสวัสดิการเด็กและเยาวชน

6. กระบวนทัศน์เกี่ยวกับการบริหารจัดการในองค์กร ได้แก่ การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์การมีเทคนิคการบริหาร (คน งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนเทคโนโลยีที่มีคุณภาพมีประสิทธิภาพ)

7. กระบวนทัศน์บริการด้านคดีและบริการสังคมประเภทต่าง ๆ ได้แก่ การให้บริการสังคมที่ครอบคลุมเพียงพอ เช่น ด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การจ้างงาน บริการสังคม ที่มุ่งที่ตัวบุคคลและบริการสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซึ่งเป็นบริการที่มีคุณภาพได้มาตรฐานสามารถตอบสนองต่อความต้องการและการแก้ปัญหาของเด็กและเยาวชน

องค์ความรู้ในการแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชนที่กระทำผิด การบริหารจัดการในองค์กร ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนไทย คือกระบวนทัศน์หลักและควรปรับเปลี่ยน กระบวนทัศน์ให้ถูกต้องเหมาะสมกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับปรุงในระดับโครงสร้างและนโยบายโดยการประยุกต์ระบบสวัสดิการเด็กและเยาวชน เข้าแทนที่กฎหมายอย่างเต็มรูป ควรดำเนินการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชน และครอบครัวและพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ให้ สอดคล้อง กับระบบสวัสดิการเด็กและเยาวชน ตลอดจนพระราชบัญญัติสงเคราะห์คุ้มครอง สวัสดิภาพและ ส่งเสริมความประพฤติเด็กและเยาวชน การนำระบบสวัสดิการเข้าสู่กฎหมายได้จะเป็นการลดปัญหา ความขัดแย้งในบทบาท ระหว่างบทบาทการให้การดูแล (Care) กับบทบาทใน การควบคุม (Control) เด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ตลอดจนความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นในเชิงกระบวนทัศน์ในด้านปรัชญา แนวทางในการดำเนินงานระหว่างแนวทางด้านสวัสดิการ (Welfare Model) และแนวทางการ อำนาจความยุติธรรม (Justice Model) โดยการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดและบทบาทขององค์กร ต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนจากการควบคุม (Control) ได้แก่ การบังคับ ใช้กฎหมาย การปราบปราม ป้องปรามและการลงโทษมาเป็นการดูแล (Care) การดูแล หมายถึง การบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู ป้องกันและพัฒนาเด็กและเยาวชน การจัดบริการสังคม 6 ประเภท ให้กับ เด็กและเยาวชน ได้แก่ บริการด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย การจ้างงาน บริการสังคมที่มุ่งที่ ตัวบุคคลและบริการสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดที่จะต้องสนองต่อความต้องการและการแก้ไข ปัญหาของเด็กและเยาวชน

การดูแลในเรื่องสิทธิประโยชน์ของเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นการคุ้มครองสิทธิในทาง สังคม (Social Rights Protection) ได้แก่ สิทธิในทางกฎหมาย การเป็นผู้นำมติมหาชน (Public Opinion Leadership) สิทธิในระดับนโยบายและแผน สิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือ สิทธิการเข้าถึง บริการสังคม สิทธิในการดูแลในเรื่องความเป็นธรรม ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน และการได้รับการ ปฏิบัติด้วยความเป็นธรรม

โดยองค์กรในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยน บทบาทหน้าที่จากองค์กรบังคับใช้กฎหมายมาเป็นองค์กรชำนาญพิเศษและองค์กรสวัสดิการสังคม ปรับเปลี่ยนแนวทางการบริหารจัดการในองค์กร โดยเน้นการบริหารจัดการเชิงรุกและการจัดการ

เพื่อพัฒนาคุณภาพขององค์กร และการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์และปรับกระบวนการทัศน์เดิมมาสู่กระบวนการทัศน์ใหม่ที่มีอยู่หลากหลาย เพื่อนำมาพัฒนากระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนไทย

กรอบแนวคิดในการศึกษา

